

Høring av innstillingen

Styrket demokrati i Den norske kirke

Sammenfatning av høringsmaterialet

24. oktober 2008

Innhold

1	Innledning og sammendrag	4
1.1	Innledning.....	4
1.2	Sammendrag.....	4
2	Høringen.....	6
2.1	Innledning.....	6
2.2	Oppslutning om høringen.....	6
2.3	Behandlingen av høringsuttalelsene.....	8
2.4	Hovedtendenser i høringsmaterialet.....	9
3	Generelle merknader til høringen og arbeidsgruppens forslag.....	12
3.1	Høringsfristen.....	12
3.2	Generelle merknader til innstillingen.....	13
3.3	Prinsipper og premisser.....	14
4	Dagens valgordninger.....	17
5	Valg av menighetsråd.....	18
6	Valg av Kirkemøte og bispedømmeråd.....	20
6.1	Omlegging fra primært bispedømmerådsvalg til primært kirkemøtevalg.....	20
6.2	Sammensetningen av Kirkemøtet og bispedømmerådet.....	21
6.2.1	Økning i antallet leke medlemmer.....	21
6.2.2	Differensiering av antall leke medlemmer etter antall kirkemedlemmer i bispedømmene.....	22
6.2.3	Den ordinerte tjenestes representasjon i Kirkemøte og bispedømmeråd.....	23
6.2.4	Representasjonen av lek kirkelig tilsatte i Kirkemøte og bispedømmeråd.....	26
6.2.5	Særlig om partsammensatte utvalg.....	28
6.2.6	Representasjon fra samisk kirkeliv og fra døvemenighetene.....	28
6.2.7	Ordningen med å velge 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag.....	29
6.3	Etablering av reelle valgalternativer. Innføring av preferansevalg.....	29
6.3.1	Ordninger for å sikre velgerne klare alternativer.....	29
6.3.2	Valgliste i alfabetisk rekkefølge – alternative kandidater på listen.....	31
6.3.3	Valget gjennomføres som preferansevalg.....	32
6.3.4	Presentasjon av kandidatene.....	34
6.4	Økt bruk av direkte valg.....	35
6.5	Særlig om bispeembetets medvirkning i de kirkelige styringsorganene.....	41
6.6	Konsekvenser av arbeidsgruppens forslag.....	42
6.6.1	Valg av Kirkeråd.....	42
6.6.2	Funksjonstid.....	43

7	Ytterligere forslag til tiltak	44
7.1	Tid og sted for valgene.....	44
7.1.1	Felles kirkelig valgdag – samtidighet med andre offentlige valg	44
7.1.2	Valg i umiddelbar nærhet til og med samme åpningstid som det offentlige valget.....	46
7.2	Forhåndsstemming	48
7.3	Valgkort og informasjon om stemmerett og valgbarhet.....	49
7.4	Mannfall basert på Den norske kirkes medlemsregister.....	50
7.5	Stemmerett i annet sokn enn bostedssoknet	50
7.6	Elektronisk stemmegivning.....	51
7.7	Informasjon om nominasjonsprosessen og presentasjon av kandidatene.....	51
7.8	Senket stemmerettsalder.....	51
7.9	Tiltak for å stimulere ungdom til deltakelse i det kirkelige demokratiet.....	53
7.10	Tiltak for å gjøre det mer attraktivt å påta seg kirkelige verv	54
7.11	Valgperiodens lengde.....	55
7.12	Opplæringstiltak, styrking av valgadministrasjoner etc.....	55
7.13	Endring av betegnelse fra ”råd” til ”styre”	56
8	Tiltak for å styrke prosessene rundt framtidig utvelgelse av proster og biskoper	57
8.1	Ordning for utvelgelse av biskoper	57
8.2	Ordning for utvelgelse av proster.....	59
9	Evaluering og forskning	59
10	Endringer i regelverket	60
11	Økonomiske og administrative konsekvenser av arbeidsgruppens forslag.....	61

1 Innledning og sammendrag

1.1 Innledning

Avtalen av 10. april 2008 om stat og kirke mellom de politiske partiene på Stortinget slår fast at det, i samarbeid med Den norske kirke, skal gjennomføres en demokratireform i kirken. Reformen skal inneholde *etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg*. Det bør gjennomføres *forsøk med ulike ordninger*. Reformen skal dessuten ta *utgangspunkt i Bakkevigutvalgets innstilling*.

St.meld. nr. 17 (2007–2008) *Staten og Den norske kirke* og Innst. S. nr. 287 (2007–2008) bygger på forutsetningene i avtalen.

Bakkevigutvalgets innstilling foreslår visse endringer i valgordningene, foruten en rekke andre tiltak av ulik karakter som skal bidra til å styrke demokratiet i Den norske kirke. Innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* har vært på en omfattende høring med frist for uttalelse 1. september 2008.

Dette dokumentet sammenfatter høringsmaterialet. Bakkevigutvalget har, i tråd med dagens system, foreslått at Kirkemøtet skal ha hovedansvaret for gjennomføringen av demokratireformen i Den norske kirke, blant annet å vedta nærmere regler for forsøk med alternative valgordninger. Dette er også lagt til grunn i arbeidet med reformen så langt. Høringsmaterialet er derfor i første rekke relevant for Kirkemøtets behandling av særlige regler for de kirkelige valgene i 2009, jf. KM sak 11/08. Materialet inngår dessuten i grunnlaget for departementets videre arbeid med saken, blant annet den planlagte proposisjonen om endring i kirkeloven for å gi nødvendig rettslig grunnlag for utprøving av forslagene fra Bakkevigutvalget, slik de er fulgt opp i saksdokumentene i KM sak 11/08, jf. også KM sak 12/08.

1.2 Sammendrag

Bakkevigutvalget avga sin innstilling *Styrket demokrati i Den norske kirke* 13. mai 2008. I innstillingen er det lagt fram en lang rekke forslag til tiltak for å styrke demokratiet i Den norske kirke. Hovedforslagene knytter seg til de tre områdene som den politiske avtalen om stat og kirke gir spesiell oppmerksomhet: etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg.

Innstilingen fra Bakkevigutvalget ble sendt på høring til vel 1600 høringsinstanser 30. mai 2008. Fristen for uttalelse ble satt til 1. september 2008.

Det var kommet inn 371 uttalelser pr. 29. september 2008. Svarprosenten blant lokale kirkelige instanser er lav. Det er bare hvert femte menighetsråd og hvert fjerde kirkelige fellesråd som har avgitt uttalelse. Den lave svarprosenten tilsier at det ikke er grunnlag for å trekke altfor entydige eller bastante konklusjoner av materialet. Særlig de kvantitative oversiktene i denne sammenfatningen må derfor leses med forsiktighet. Blant regionale og sentrale høringsinstanser er oppslutningen om høringen god.

Over halvparten av høringsinstansene har merknader til høringsfristen og til at høringsperioden strakk seg over sommeren. Det er grunn til å anta at den lave oppslutningen blant de lokale høringsinstansene har sammenheng med at mange ikke hadde berammet møte mellom medio juni og høringsfristen 1. september.

Høringsinstansene er opptatt av å videreutvikle det kirkelige demokratiet, men mange understreker også at dagens styringsstruktur grunnleggende sett er demokratisk. En rekke høringsinstanser er opptatt av demokratiutvikling i den lokale kirke, og mange har referert til egne erfaringer med tidligere tiltak for å øke oppslutningen om menighetsrådsvalget. Mange understreker at dersom demokratiet i kirken skal fungere, må forholdene legges til rette for at det kan skje, gjennom bl.a. å tillegge styringsorganene økt myndighet og gjøre det attraktivt å stille til valg.

Mer enn halvparten av menighetsrådene og de kirkelige fellesrådene som har uttalt seg, støtter eller gir i hovedsak tilslutning til de sentrale forslagene fra arbeidsgruppen. Bare ca. 15 % av de som har uttalt seg, sier nei til forslagene, mens ca. 30 % av svarene er vanskeligere å rubrisere som et tydelig ja eller nei til hovedprofilen i forslagene. De gir sin tilslutning til noen av forslagene, men sier nei til andre. Også blant sentrale og regionale organer og organisasjoner er det mer enn halvparten av instansene som støtter arbeidsgruppens forslag. I denne gruppen er det 7 % som sier nei eller er skeptiske, mens 15 % faller i usikkerhetskategorien og 20 % ikke har svart.

Oppslutningen om demokratireformen er dermed tydelig blant de som har svart. De fleste høringsinstansene sier ja til utprøving av direkte valg, til tiltakene for å gi velgerne reelle valgalternativer, til at det kan nomineres supplerende kandidater, til at valget skal gjennomføres samtidig med andre offentlige valg og i umiddelbar nærhet av disse, til å øke antallet leke medlemmer i Kirkemøtet og bispedømmerådene og til at valget til Kirkemøtet og bispedømmeråd skal gjennomføres som preferansevalg. Det er likevel ulike synspunkter i høringsmaterialet når det gjelder den nærmere utformingen av ordningene og reglene som skal konkretisere hovedforslagene.

Svært mange av høringsinstansene har merknader til de økonomiske og administrative konsekvensene av arbeidsgruppens forslag. Høringsinstansene understreker at dersom demokratireformen skal lykkes, må utgiftene dekkes gjennom friske midler fra staten.

Høringsmaterialet synes å vise at mange instanser vurderer innstillingen i lys av at mange av forslagene har vært drøftet i kirken og kirkelige organer tidligere, og at det også har vært drøftinger om tiltakene i kontakt med politiske myndigheter. Det gjelder for eksempel ønsket om økt bruk av direkte valg, tilrettelegging for forholdstallsvalg og forhåndsstemming. Dessuten har en del av tiltakene som er foreslått, allerede vært utprøvd, bl.a. valg samtidig med offentlig valg, stemmerett for 15-åringer, bruk av valgkort mv. Dette er derfor ikke helt nye tiltak, og høringsinstansene synes til en viss grad å ha vært forberedt på, og har hatt forventninger til, forslagene som er kommet.

Mange høringsinstanser er likevel opptatt av at endringer og utprøvinger må gjennomføres på en måte som ivaretar behovet for kontinuitet og trygghet. Det er derfor viktig å bygge på det som har vært, og som fungerer, og videreutvikle det.

En må finne nye arbeidsformer og modeller som stimulerer kirkemedlemmenes deltakelse og bedrer medlemmenes innflytelse i det kirkelige demokratiet.

Samtidig er flere opptatt av at holdnings- og adferdsendringer, bl.a. i forbindelse med kirkelige valg, må ta tid. En kan derfor ikke forvente en stor økning i valgdeltakelsen, men kanskje at en større andel av kirkemedlemmene blir oppmerksomme på den muligheten de har for innflytelse. Noen understreker at innstillingens forslag er forslag om *utprøving*, og at det derfor er viktig at prøveordningene blir evaluert og analysert.

2 Høringen

2.1 Innledning

Innstillingen *Styrket demokrati i Den norske kirke* ble avgitt til Kultur- og kirkedepartementet 13. mai 2008. Den ble sendt på høring 30. mai 2008 til vel 1600 høringsinstanser. Listen over høringsinstanser omfattet blant andre samtlige menighetsråd og kirkelige fellesråd i Den norske kirke, bispedømmerådene, de teologiske fakultetene og kirkelige interesseorganisasjoner. Fristen for å uttale seg ble satt til 1. september 2008.

I høringsbrevet nevnes at arbeidsgruppen særlig ble bedt om å vurdere tiltak som kan:

- styrke oppslutningen ved menighetsrådsvalget i 2009,
- styrke den demokratiske legitimiteten til ulike organer og
- styrke prosessene rundt framtidig utvelgelse av proster og biskoper.

Høringsbrevet viser til forsøk og tiltak som har vært gjennomført ved de senere valgene, det pågående arbeidet med å utvikle det kirkelige demokratiet i regi av kirkelige instanser, den pågående behandlingen av forholdet mellom staten og Den norske kirke og avtalen som ble inngått mellom samtlige politiske partier på Stortinget 10. april 2008. Avtalen skisserer hovedlinjene i demokratireformen, som skal gjennomføres med utgangspunkt i Bakkevigutvalgets innstilling, og som "skal inneholde etablering av reelle valgmuligheter, økt bruk av direktevalg og kirkevalg samtidig med offentlige valg".

Det er ikke listet opp hvilke temaer eller tiltak som høringsinstansene særlig skal ta stilling til, men bispedømmerådene blir bedt om å gi synspunkter på hvilken modell for valg til Kirkemøtet (og bispedømmerådene) som eventuelt bør prøves ut i de enkelte bispedømmene.

2.2 Oppslutning om høringen

Det er kommet inn 371 uttalelser innen 29. september 2008.

Svarprosenten er lav blant lokale kirkelige organer. Det er kun hvert femte menighetsråd og hvert fjerde kirkelige fellesråd som har avgitt uttalelse, jf. tabell 1. Dessuten er det 40 menighetsråd og kirkelige fellesråd som har svart at de ikke har funnet tid til å sette seg inn i forslagene, eller ikke har hatt mulighet til å avholde møte i ferien for å behandle saken, og derfor ikke har avgitt noen

uttalelse. Etter at statistikken ble utarbeidet er det kommet inn ytterligere 27 høringsuttalelser. Dette materialet har imidlertid ikke resultert i endringer i de prosenttallene som er gjengitt i sammenfatningen. Merknader som disse høringsinstansene har kommet med, er imidlertid forsøkt innarbeidet i sammenfatningen.

Tabell 1: Antall instanser som har avgitt uttalelse

<i>Organer/organisasjoner</i>	<i>Antall</i>	<i>Prosent som har svart</i>
Menighetsråd	269	21
Kirkelige fellesråd	69	23
Sentrale og regionale kirkelige organer	15	
Kirkelige arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner	5	
Teologiske/kirkelige utdanningsinstitusjoner	5	
Andre organisasjoner	6	
Sentrale off. organer	2	
	371	

Tabell 2: Antall menighetsråd som har avgitt uttalelse i de enkelte bispedømmene

	<i>Antall menighetsråd som har avgitt uttalelse</i>	<i>Antall menighetsråd i alt</i>	<i>Prosentvis oppslutning i bispedømmet</i>
Oslo	34	72	47
Borg	30	118	25
Hamar	34	163	21
Tunsberg	27	114	24
Agder og Telemark	19	142	13
Stavanger	10	90	11
Bjørgvin	42	189	22
Møre	28	101	28
Nidaros	30	135	22
Sør-Hålogaland	10	91	11
Nord-Hålogaland	5	66	8
<i>Sum</i>	269	1281	21

Som det framgår av tabell 2, er det stor variasjon mellom bispedømmene: Mens 47 % av menighetsrådene i Oslo har avgitt uttalelse, er svarprosenten rundt 10 i Sør- og Nord-Hålogaland og i Stavanger.

Samtlige bispedømmeråd har avgitt uttalelse. De fleste biskoper har avgitt uttalelse sammen med sitt bispedømmeråd. Bjørgvin biskop og Nord-Hålogaland biskop har avgitt egen uttalelse. Oppslutningen blant regionale og sentrale kirkelige organer og organisasjoner er god. Høringsuttalelsene er lagt ut på departementets hjemmeside på Internett:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kkd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2008/horing--innstillingen-styrket-demokrati-/horingsuttalelser/horingsuttalelser.html?id=516006>

2.3 Behandlingen av høringsuttalelsene

Den lave svarprosenten tilsier at det ikke er grunnlag for å trekke altfor entydige eller bastante konklusjoner av materialet. Det er naturligvis vanskelig å si noe sikkert om hva de instansene som ikke har uttalt seg, faktisk mener. Muligens er materialet forholdsvis representativt, men det er det ikke grunnlag for å si noe sikkert om. Kanskje er det organer som er opptatt av demokrati- og valgspørsmål som er overrepresentert, eller det kan være de som er særlige positive eller svært kritiske til forslagene, som har uttalt seg. Det har ikke vært mulig å undersøke dette nærmere, men det synes å være en god bredde i materialet når det gjelder forholdet mellom små og store sokn og forholdet mellom sokn som ligger i by og på landet.

Den beskjedne svarprosenten skyldes delvis høringstidspunktet. Samtidig har arbeidsgruppen lagt fram mange forslag og tiltak, som en god del av høringsinstansene kan ha hatt problemer med å sette seg inn i og å ta stilling til. Det kan synes som om mange har vært usikre på hva de særlig skal ta stilling til. Det kan også være andre årsaker til den lave svarprosenten.

Svært mange av høringsinstansene, særlige de lokale kirkelige organene, har avgitt forholdsvis kortfattede uttalelser. Selv om de i hovedsak kan gi sin tilslutning til de tiltakene som arbeidsgruppen har foreslått, er det forholdsvis få som har uttalt seg direkte om de mange enkeltforslagene. Det er derfor ikke alltid enkelt å kategorisere om høringsinstansen er for eller mot de enkelte forslagene. Mange er opptatt av det kirkelige demokratiet og tiltak som kan øke valgoppslutningen og rekrutteringen av kandidater, men uttaler seg ikke direkte om flere av hovedspørsmålene, for eksempel direktevalg, reelle valgalternativer, preferansevalg, om antall leke medlemmer bør økes osv. Derimot er spørsmålet om å avholde valg samtidig med stortingsvalg eller kommunevalg et tema som mange lokale organer har synspunkter på og erfaringer med.

En del uttalelser er ikke så lette å plassere, for eksempel de som bare uttaler at "vi er positive til alle tiltak som styrker demokratiet og øker engasjementet i Den norske kirke".

En del menighetsråd har delt seg i et flertall og et mindretall eller gir uttrykk for at det er uenighet i rådet, uten å anføre hva flertallet mener.

For å få et bilde av hva høringsorganene mener om de enkelte forslagene, er det laget en statistisk oversikt som viser hvor mange av høringsinstansene som støtter eller ikke støtter de enkelte forslagene. Men siden mange av høringsinstansene ikke har svart på de enkelte forslagene, er det vanskelig å si noe sikkert om hva de mener. Til noen av forslagene som høringsinstansene har uttalt seg direkte om, er det antydnet en prosentvis fordeling av hvor mange som er positive eller kritiske til

forslaget av de som har svart. Grunnlagsmaterialet er da ofte forholdsvis spinkelt, og det sier ikke noe om hva de øvrige høringsinstansene eller høringsinstansene i allmennhet mener om forslaget. Det er likevel viktig å lytte til hva de høringsinstansene som har uttalt seg, mener om de enkelte forslagene.

Det er således ikke grunn til å legge altfor stor vekt på den *kvantitative* oppslutningen om forslagene. I denne sammenfatningen er det også lagt vekt på å få fram representative synspunkter og argumenter som høringsinstansene har benyttet for å uttrykke sin tilslutning til eller understreke sin skepsis mot de ulike forslagene. Det er grunn til å anta at slike synspunkter og merknader i vel så stor grad vil ha betydning når det skal fattes beslutning om hvilke forslag som skal tas i bruk i prøveordningen.

2.4 Hovedtendenser i høringsmaterialet

Innstillingen som høringsuttalelsene ble bedt om å uttale seg om, inneholder forslag om en lang rekke tiltak. Nedenfor følger en kortfattet kvantitativ oversikt over hva høringsuttalelsene har uttalt seg om, og hvor mange som støtter eller går mot arbeidsgruppens forslag. Det er laget en oversikt som viser hva de lokale organene (menighetsråd og kirkelig fellesråd) har ment, og hva sentrale og regionale organer (bispedømmeråd, Bispemøtet, Kirkerådet) og andre organisasjoner (kirkelige arbeidsgiver- og yrkesorganisasjoner, teologiske læresteder mv.) har ment. Tallene må leses med forsiktighet da en del prosenter som presenteres, ikke gir uttrykk for hva høringsinstansene totalt sett mener, men bare sier noe om oppslutningen i prosent av de som har svart på det konkrete forslaget. Formålet er å gi et bilde av hva de som har svart, mener om enkelte forslag. En kan altså ikke av disse tallene slutte at dette er uttrykk for oppslutningen blant kirkelige organer og organisasjoner i allmennhet.

Av de lokale kirkelige høringsinstansene som uttaler seg, er det ca. 55 % som støtter eller i hovedsak støtter forslagene fra arbeidsgruppen. Disse mener at de foreslåtte tiltakene er et godt utgangspunkt for det videre arbeidet med demokratiutviklingen i kirken, og tiltak som kan øke valgoppslutningen. Begrunnelsene kan være litt forskjellige, men oppslutningen om demokratireformen blant de som har svart, er tydelig. Disse sier i hovedsak ja til økt grad av direkte valg, til at det skal være reelle valg, til at valget skal gjennomføres samtidig med offentlige valg, til å øke antallet leke medlemmer til Kirkemøtet og bispedømmeråd, og til at valget til Kirkemøtet og bispedømmeråd skal gjennomføres som preferansevalg.

Det er kun ca. 15 % av de som har uttalt seg, som sier nei til arbeidsgruppens forslag. Dette gjelder særlig bruk av direktevalg eller at valget skal gjennomføres samtidig med offentlige valg.

Ca. 30 % svarer såpass vagt at svarene er vanskelige å rubrisere som tydelige ja eller nei til hovedprofilen i forslagene. En god del av disse sier ja til enkelte forslag, men nei til andre, og disse er rubrisert i en både ja/nei-kategori eller i en spørsmåls-/usikkerhetskategori.

Blant sentrale og regionale organer og organisasjoner er det 55 % som støtter arbeidsgruppens forslag, 7 % som svarer nei eller er skeptiske, mens 15 % faller i usikkerhetskategorien og ca. 20 % ikke har svart.

En gjennomgang av de enkelte forslagene viser at mange instanser ikke har svart på svært mange av spørsmålene. Men blant de som har svart, er tilslutningen til mange av forslagene relativt stor.

Ca. halvparten av de lokale organene som har avgitt uttalelse, har uttalt seg om forslaget om å øke antall leke medlemmer til Kirkemøtet og bispedømmerådene. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 32 % som går inn for å øke antall leke medlemmer, mens under 10 % svarer nei. Tar vi bare med dem som har svart direkte på dette spørsmålet, har vel 70 % svart ja og 20 % nei. Av de sentrale og regionale organene og organisasjonene er det ca. halvparten som går inn for å øke antall leke medlemmer til Kirkemøtet, mens 7 % svarer nei.

Nesten halvparten av de lokale organer som har avgitt uttalelse, har uttalt seg om økt bruk av direkte valg med bispedømmene som valgkretser. Av de som har avgitt uttalelse, er det 35 % som støtter forslaget, mens 10 % svarer nei. Tar vi bare med de som har svart direkte på dette spørsmålet, går vel 70 % inn for modell 1, der alle leke medlemmer velges direkte, mens vel 20 % sier nei til denne modellen. De som sier nei til modell 1, ønsker primært indirekte valg eller kombinasjonsordningen med både direkte valg av noen medlemmer og indirekte valg av de øvrige medlemmene. Av samtlige sentrale og regionale organer og organisasjoner som har uttalt seg, er det også 35 % som går inn for økt bruk av direkte valg, mens 15 % ikke ønsker det.

20 % av de lokale organene som har avgitt uttalelse, har uttalt seg om ordning 2 med kombinasjon av direkte og indirekte valg. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det vel 12 % som støtter forslaget, mens under 10 % ikke ønsker en slik kombinasjonsmodell. Tar vi bare med de som har svart direkte på dette spørsmålet, er det 65 % som går inn for kombinasjonsordningen, mens 35 % ikke ønsker en slik kombinasjonsmodell. Av de sentrale og regionale instansene som har uttalt seg om dette forslaget, er det over 32 % som ønsker kombinasjonsordningen, mens 7 % ikke ønsker den. Nesten 15 % ønsker prinsipielt og primært indirekte valg.

Dersom en sammenholder disse to svaralternativene, er det 35 % av de som har uttalt seg som går inn for direkte valg, mens 12 % går inn for kombinasjonsmodellen. Samtidig er det også 15 % som primært ønsker en indirekte valgordning. Mange av de som går inn for modell 2 har uttalt at de primært ønsker en indirekte valgordning.

Ca. 10 % av de lokale organene har uttalt seg om de ønsker utprøving av begge modellene. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er 7 % for dette og 1 % mot. Tar vi bare med de som har uttalt seg direkte om dette forslaget, er det 85 % som ønsker utprøving av begge modellene, mens 12 % ikke ønsker det. Av de sentrale og regionale instansene som har avgitt uttalelse, er det 35 % går inn for at begge modellene utprøves, mens 4 % ikke ønsker det.

Omtrent 15 % av lokale organer tar opp spørsmålet om reelle valg og forslaget om å kunne nominere alternative kandidater. Av alle som har avgitt uttalelse, er det 12 % som svarer ja, mens 1 % svarer nei. Tar vi bare med de som har tatt konkret stilling til dette spørsmålet, er det nesten 90 % som støtter dette forslaget, men det er altså svært få som har uttalt seg om dette. De som har uttalt seg, går inn for reelle valg og muligheten for å nominere alternative kandidater, men bare noen få

går inn for listevalg. Av de sentrale og regionale organene og organisasjonene som har avgitt uttalelse, er det over halvparten som går inn for at det skal gis anledning til å nominere alternative kandidater, og ingen går imot dette forslaget.

Ca. 20 % av de lokale organene har tatt stilling til spørsmålet om å benytte preferansevalg ved valg til Kirkemøte og bispedømmeråd. Av samtlige som har avgitt høringsuttalelse, svarer 10 % ja, mens 7 % er imot dette. Tar vi bare med de som har svart direkte på spørsmålet, er det vel 50 % som sier ja, mens 35 % svarer nei. Av de sentrale og regionale organene og organisasjonene som har avgitt uttalelse, er det 40 % som støtter ordningen med preferansevalg, mens 13 % ikke ønsker en slik ordning.

70 % av de lokale organene som har avgitt uttalelse, har merknader til forslaget om å avvikle valget samtidig med stortingsvalget eller kommunevalget. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 60 % som svarer ja, mens 10 % svarer nei. Tar vi bare med de som har svart direkte på forslaget, er det vel 80 % som går inn for at kirkevalgene avholdes samtidig med offentlige valg, mens under 15 % sier nei til en slik ordning. Av de sentrale og regionale instansene som har avgitt uttalelse, er det ca. halvparten som ønsker at valgene avvikles samtidig med offentlige valg, mens 20 % er imot denne ordningen. Lokale organer synes altså å være mer positive til forslaget enn sentrale og regionale organer og organisasjoner.

Ca. 1/3 av de lokale organene har uttalt seg om valglokalene plassering i forhold til de offentlige valglokalene, og nesten samtlige av de som har uttalt seg, slutter seg til forslaget fra arbeidsgruppen. Også blant de sentrale og regionale organene og organisasjonene som har uttalt seg om dette, er det et stort flertall som understreker betydningen av at valglokalene ligger i umiddelbar nærhet av hverandre.

Ca. 20 % av de lokale organene har uttalt seg om kirkevalgene bør foregå samtidig med kommune- og fylkestingsvalget. Av samtlige som har avgitt uttalelse, svarer 11 % ja og 9 % nei. Av de som har svart direkte på spørsmålet, er det 55 % som går inn for at valget avholdes samtidig med kommunevalget, mens 45 % foretrekker at det legges samtidig med stortingsvalget. Materialet gir således ikke grunnlag for å trekke bastante konklusjoner om hva høringsinstansene foretrekker. Svært få sentrale og regionale instanser har svart på om valget bør avholdes samtidig med kommunevalget. 10 % foretrekker å avholde valget samtidig med kommunevalg, mens 3 % er mot og 85 % ikke har svart.

Ca. 1/3 av de lokale organene som har avgitt uttalelse, har uttalt seg om bruk av valgkort. Av alle som har avgitt uttalelse, er det 28 % som sier ja til valgkort, mens 2 % svarer nei. Av de som har svart direkte på spørsmålet om bruk av valgkort, er det ca. 85 % som går inn for bruk av valgkort, mens under 10 % svarer nei til dette. Mange legger til at forutsetningen for å benytte valgkort, er at økonomien til dette sikres. Av samtlige sentrale og regionale organer og organisasjoner som har avgitt uttalelse, er det 30 % som ønsker å ta i bruk valgkort, mens ingen uttaler seg mot denne muligheten.

Det er svært mange som har merknader til økonomien og understreker nødvendigheten av friske midler. Et utsagn som går igjen, er følgende: "Skal reformen kunne lykkes, er det helt nødvendig med økte ressurser."

20 % av de lokale organene har uttalt seg om revidert ordning for bispeutnevning. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 17 % som støtter dette, under 1 % er mot og vel 1 % er spørrende. Tar vi bare med de som har svart direkte, er det 90 % som støtter forslaget. 35 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene har uttalt seg om forslaget, 30 % støtter forslaget, mens vel 5 % er spørrende.

Når det gjelder innføring av direktevalg av biskop, er det 5 % av lokale organer som har svart. Tar vi bare med de som har uttalt seg direkte om dette, er det 60 % som går inn for det, nesten 15 % er mot og vel 25 % som er spørrende. Vel 25 % av de sentrale og regionale organene har uttalt seg om dette. Samtlige støtter forslaget om direktevalg av biskop.

Vel 20 % av de lokale organene har uttalt seg om forslaget om å overføre tilsetting av proster til bispedømmerrådet. Nesten samtlige støtter forslaget, og mange anser at dette bør kunne gjøres så snart som mulig. Over 30 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene har uttalt seg. 26 % støtter forslaget om at tilsetningen overføres til bispedømmerrådet, 3 % er mot og 3 % er spørrende eller usikre.

3 Generelle merknader til høringen og arbeidsgruppens forslag

I dette kapitlet gjengis høringsinstansenes mer generelle merknader. Det gjelder blant annet merknader til høringsfristen, prinsippene og premissene som ligger til grunn for tiltakene som er foreslått, ulike sider ved demokratiforståelsen og kirkeforståelsen og spørsmål om sentrale/regionale tiltak i forhold til lokale tiltak.

3.1 Høringsfristen

Over halvparten av høringsinstansene har merknader til høringsfristen, og ikke minst til at høringen foregikk i feriemånedene. Innstillingen kom først fram til mange av høringsinstansene medio juni måned, og mange reagerer på at de i realiteten kun hadde ca. to måneder på seg til å utarbeide en uttalelse om svært viktige spørsmål. Mange sier at det ofte ikke er berammet møter i organene i denne perioden. Derfor påpeker enkelte av de som har avgitt uttalelse, at uttalelsen er avgitt av arbeidsutvalget, administrasjonen eller av en mindre gruppe.

Noen finner opplegget for høringsrunden helt uforsvarlig. Andre beklager opplegget, men har samtidig forståelse for at arbeidsgruppen har arbeidet under tidspress, og at forslagene måtte legges fram raskt dersom tidsplanen skulle kunne holdes, og det skulle være mulig å gjennomføre prøveordninger ved valget i 2009. Enkelte instanser understreker at høringen får begrenset verdi, ikke minst siden menighetsrådene får så dårlige vilkår for å si hva de mener.

Løvstakksiden menighetsråd uttaler følgende:

”Men atter en gang (dette er jo nærmest blitt en regel) har de som sender ut høringer klart å undergrave kirkens demokrati ved å sende saker på høring i sommerferien. Vet de ikke at demokratiet krever tid og at medlemmene som skal utføre demokratiet må være tilgjengelig?”

Sjona sokneråd sier at ”[e]nkelte vil kunne se en viss ironi i at det er akkurat spørsmålet om styrket demokrati som skal behandles i ekspressfart”.

Holmestrand kirkelige fellestråd konstaterer at lokalkirkene i liten grad har deltatt i arbeidet med demokratireformen og "peker i denne forbindelse på at uten involvering, intet demokrati".

Bragernes menighetsråd peker på den korte høringsfristen og mener dette er "et demokratisk problem, som innebærer at hele prosessen er i utakt med sin egentlige funksjon".

Lørenskog menighetsråd uttaler at opplegget for høringsrunden tyder på "at arbeidet med demokratispørsmåla først og fremst er eit politisk byggverk der innspell frå sokneråda synest vere av langt mindre verdi. Det er vi lei oss for."

Vevring menighetsråd uttaler i likhet med en god del menighetsråd med henvisning til høringsfristen: "Vi har av den grunn konsentrert oss om det punktet i innstillinga som vedgår soknerådet mest."

Oppsummering

Reaksjoner på høringsfristen har bidratt til at så få lokale organer har uttalt seg – vel 20 %. Dette kan også tilsi at mange ikke har fått satt seg inn i de mange forslagene som er fremmet i innstillingen, eller ikke har funnet tid til å avgi en mer fullstendig utformet uttalelse, men har konsentrert seg om enkelte forslag som for høringsinstansen framtrer som viktige. Temaer som ofte går igjen hos mange lokale instanser, er at en er engstelig for at oppmerksomheten om de sentrale valgene av Kirkemøte og bispedømmeråd, vil gå på bekostning av menighetsrådsvalget lokalt. Mange høringsinstanser understreker at det er det lokale menighetsarbeidet som i det lange løp er viktig, og at det er dette som må prioriteres. Andre temaer som mange har tatt opp, er spørsmålet om å avholde valg samtidig med offentlige valg og spørsmål som gjelder finansieringen av reformen.

3.2 Generelle merknader til innstillingen

Mange instanser "gir honnør til arbeidsgruppen for å ha kommet med konstruktive forslag til å styrke demokratiet i kirken og øke engasjementet for deltakelse i lokale valg" (Fagerborg menighetsråd).

Flere gir uttrykk for en generell positiv holdning til alle tiltak som kan styrke demokratiet i kirken, og som kan engasjere og skape oppslutning om valget.

Fauske menighetsråd uttaler at "konklusjonene stemmer godt overens med våre tanker om emnet" og "ser fram til et spennende valg høsten 2009".

Gloppen kyrkjelege fellestråd "vil kome med honnør til arbeidsgruppa for å ha kome med konstruktive forslag til å styrke valgdeltakinga ved kyrkjelege val. Demokratibygging er ofte ein møysommeleg og kostbar prosess", og rådet legger til: "Det er viktig at dei lokale einingane får så mykje resurssar tilført at lokaldemokratiet får virke."

Tørdal sokneråd sier blant annet følgende: "Me som sit i sokneråd i dag meiner ikkje at me manglar demokratisk legitimitet eller rett kall. Men me saknar administrativ hjelp og økonomisk handlefrihet."

Kirkelig Utdanningscenter i Nord (KUN) stiller spørsmål om "den vifte av tiltak som foreslås vil ha den ønskede effekt. Ser en til Sverige vil valgdeltagelsen neppe overstige 10 %. Enda viktigere er det at det ikke er noen garanti at økt valgdeltagelse vil gi ønskede grupper innflytelse, eller at dette i seg selv bevirker mer demokrati, så lenge en opererer med valgdeltagelse på et fortsatt lavt nivå (inntil 10-12 %)".

En god del av høringsinstansene har referert til uttalelsen fra KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon (KA), og dessuten er det mange som gir uttrykk for synspunkter som ligger nært opp til KAs merknader. Innledningen i KAs uttalelse tas derfor inn her:

”KA har i lang tid ivret for styrking av det kirkelige demokrati ... Vår erfaring fra dette arbeidet er at kirkelig demokratibygging er en møysommelig prosess som for det første forutsetter at de aktuelle organer er gitt reell beslutningsmyndighet. Dette er i dag tilfelle bare i begrenset grad både på lokalt og nasjonalt plan. Kirkeloven av 1996 ga den lokale kirkes demokratiske valgte styringsorganer en helt nødvendig rettslig selvstendighet, men disse er fortsatt gitt for lite reell beslutningsmyndighet. Nasjonalt er Den norske kirke fortsatt ikke gitt status som eget rettssubjekt.

Et kirkelig demokrati forutsetter videre at det eksisterer tilgang på faglig og administrative ressurser som kan sørge for at saker blir tilstrekkelig utredet før vedtak fattes, jf. kravene til saksbehandling i forvaltningsloven. Også denne forutsetning er i dag bare delvis til stede. Særlig utfordres denne forutsetning i de mange svært små kirkeadministrasjoner i de minste kommunene. Dette svekker de folkevalgtes muligheter til meningsdanning og styring av den kirkelige virksomhet. De siste årenes nedtrapping av det statlige tilskudd til administrasjon i kirkelige fellestråd har i dette perspektiv vært demokratisvekkende lokalt.

KA vil også minne om at kirken er en forholdsvis ny demokratiarena. Evnen til å leve med uenighet, respekten for flertallsvedtak og frimodighet blant folk flest til å ta reelt del i beslutningsprosesser trenger videre utvikling. Demokratibygging i kirken omfatter dermed en betydelig holdningsmessig bearbeidelse av kulturelle barrierer. I tillegg er nåværende myndighetsfordeling mellom kirkelige organer på ulike nivå og mellom kirkelige, kommunale og statlige myndigheter komplisert. Folkevalgte melder derfor inn tydelige behov for rådgivning, informasjon og opplæring både i forhold til håndtering av enkeltsaker og av det samlede kirkelige styringssystem.

KA vil gi honnør til arbeidsgruppen for å ha kommet med konstruktive forslag til å styrke valgdeltakelsen ved kirkelige valg. KA mener likevel samlet sett at arbeidsgruppen bare delvis har fanget opp de reelle utfordringene som må løses for å sikre et styrket demokrat i Den norske kirke. Innstillingen har et for sterkt fokus på det kirkelige demokrati på nasjonalt og regionalt nivå og valgene til disse organer. Lokaldemokratiets utfordringer og generelle demokratibyggende tiltak er i liten grad i fokus.

KA deler fullt ut arbeidsgruppens innstilling når det gjelder understrekningen av at demokrati koster penger. Men KA mener at kostnadsberegningen ikke har tatt høyde for vesentlige demokratikostnader knyttet til folkevalgtopplæring og utvikling av en demokratisk beslutningskultur. Dette bør korrigeres vesentlig i den endelige tildeling av midler til demokratiformål.

KA vil derfor utfordre departementet til å ha en bredere tilnærming i oppfølgingen av Stortingsvedtaket om en kirkelig demokratireform. Vi tar til etterretning at mandat og tidsfrist for denne arbeidsgruppen ikke ga anledning til å behandle bl.a. myndighets spørsmål og fordeling av makt mellom kirkelige organer i sin fulle bredde. KA mener likevel at det vil være beklagelig dersom den videre oppfølging avgrenses til spørsmål om tekniske valgordninger og antall Kirkemøtedelegater.”

3.3 Prinsipper og premisser

Arbeidsgruppen har som bakgrunn for sine forslag lagt fram en del prinsipper og premisser, som ligger til grunn for arbeidsgruppens overveielser og forslag. Innstillingens kapittel 3 drøfter ulike sider ved kirkelig demokrati, demokratiforståelse og den videre demokratiseringen av Den norske kirke. Dessuten tar arbeidsgruppen opp forholdet mellom soknet som den grunnleggende organisatoriske enheten i Den norske kirke og de enkelte kirkemedlemmenes plass og innflytelse i kirkestrukturen.

Arbeidsgruppen berører også viktige sider ved kirkeforståelsen og hva som gir et kirkelig demokrati en kirkelig legitimitet. Det allmenne prestedømme understrekes som teologisk premiss for kirkestyret. Her poengteres styringsorganenes forpliktelse på kirkens bekjennelse, at kirkelig stemmerett og valgbarhet er knyttet til dåp og medlemskap i Den norske kirke, og at styringsorganer i kirken skal ha kirkelig representativitet preget av samvirke mellom embete og råd.

Spørsmålet om kirkelig legitimitet medfører bl.a. krav om valgordninger med lik mulighet for innflytelse, krav om reelle valgmuligheter for velgerne, krav om representativ bredde og krav om tilgjengelighet, åpenhet og offentlighet.

Arbeidsgruppen understreker innledningsvis at ”demokratisk kultur er grunnleggende for at et demokrati – også et kirkelig demokrati – skal fungere godt”. Videre sier arbeidsgruppen følgende:

”Arbeidsgruppen vil ta avstand fra påstander om at kirken i dag er udemokratisk i sin basis og oppbygging. Men arbeidsgruppen ser store muligheter for at kirken kan utvikle demokratiet. Arbeidsgruppen vil framheve betydningen av å respektere de som i dag har tatt styringsansvar i kirken ved å påta seg tillitsverv. At det foreligger et behov for å styrke demokratiet, må ikke forstås slik at de gjeldende demokratiske strukturene mangler legitimitet.”

Høringsinstansenes merknader

Mange av høringsinstansene har henvist til avsnittet fra innstillingen som er sitert ovenfor, og gir sin tilslutning til det som arbeidsgruppen her gir uttrykk for.

Mange, for eksempel Gjøvik kirkelige fellesting, siterer og sier seg enig i eller understreker arbeidsgruppens uttalelse om at ”Den norske kirke har en helhetlig styringsstruktur som både i historisk og aktuelt perspektiv framtrer som forholdsvis demokratisk.”

Kirkerådet ”deler langt på vei de prinsipper og premisser for utvikling av kirkens demokratiske ordninger som legges til grunn i innstillingen. Kirkerådet vil i likhet med arbeidsgruppen understreke at kirken har demokratiske ordninger, og at reformen dreier seg om utvikling og forbedring av disse ordninger.”

Mange av temaene som er skissert ovenfor, blir tatt opp av høringsinstansene enten direkte eller indirekte når de uttaler seg om et konkret forslag. Svært mange av de som henviser til disse premissene, sier seg i hovedsak enige i dem. Blant de lokale instansene er det få som tar avstand fra premissene.

Men det er også en del som har merknader, synspunkter og utfyllende kommentarer til dette kapitlet. Dette går både på forståelsen av demokratibegrepet og kirkelig demokratibygging, men også på den kirkeforståelsen som ligger til grunn.

Enkelte merknader som kunne vært tatt inn under dette punktet, er plassert senere i sammenfatningen. Det gjelder bl.a. spørsmålet om styrkeforholdet i kirkestyret mellom den ordinerte tjeneste og kirkens leke medlemmer (embete og råd) i kirkestyret, som blir behandlet nedenfor i punkt 6.2.

Demokrati i trossamfunnet Den norske kirke

Noen høringsinstanser påpeker det kirkelige demokratiets egenart, og enkelte problematiserer reformen ut fra at staten prinsipielt ikke kan stille krav til demokratisk styreform i et trossamfunn:

Misjonshøgskolen (MHS) mener at ”styrkingen av det kirkelige demokrati er her [innstillingen] begrunnet i en demokratiforståelse som ikke tar tilstrekkelig hensyn til egenarten ved den kirkelige styringsstruktur. Det gjør at Bakkevig II-utvalget forutsetter som udiskutabelt at det kirkelige demokrati skal representere ”det kirkelige meningsmangfold” (s. 30) uten å drøfte hvordan dette skal forenes med kirkeovens krav om læreforpliktelse.”

Kirkerådet understreker at ”de kirkelige organenes forpliktelse på kirkens bekjennelse i sitt arbeid er et viktig element i organenes kirkelige legitimitet.”

Noen menighetsråd er engstelige for en sterkere demokratisering og direkte valg i kirken. Engehaugen menighetsråd uttaler at ”man føler at ”kirkas lære legges ut på anbud””.

Vestre Aker menighetsråd er også opptatt av denne problematikken og uttaler: "Den norske kirke er på en og samme tid både en organisasjon i tradisjonell forstand og et trossamfunn. Demokrati hører hjemme i organisasjonen, men i trossamfunnet, som har et åndelig innhold, må det gjelde andre "styringsformer". Menighetsrådet hadde gjerne sett at Arbeidsgruppens innstilling hadde inneholdt noen klargjørende uttalelser om grensen mellom Kirken som organisasjon og Kirken som trossamfunn, og om samspillet mellom dem. Slike klargjørende uttalelser kunne være egnet til å berolige personer som engstes for at øket demokrati i kirken betyr at også åndelige og trosmessige spørsmål skal avgjøres etter avstemming blant Kirkens medlemmer."

KUN sier blant annet følgende: "En kan også stille spørsmål ved om det er rimelig å bruke såpass mye ressurser og krefter for å styrke valgdeltakelse og organisasjon som det nå legges opp til, om det er rimelig at dette skal være et så stort og viktig satsingsområde for kirken som det legges opp til, og om ordningene kan føre til ytterligere byråkratisering av kirken. Det er verdt å merke seg at i forhold til politiske valg er valgdeltagelsen i kirken svært lav, men sammenligner en med valg innenfor frivillige organisasjoner eller for den saks skyld politiske nominasjonsvalg, er ikke oppslutningen ved de kirkelige valgene spesielt lav. Innstillingen fastslår også at valgene en i dag har er demokratiske, selv om de har klare svakheter. Det er et spørsmål om en skal sammenligne kirkedemokratiet med politiske valg eller valg i frivillige organisasjoner."

Vester Aker menighetsråd støtter demokratiseringsarbeidet i kirken, men det "betyr imidlertid ikke at vi ønsker at kirken skal opphøre som statskirke."

En del instanser, bl.a. Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) "finner det menneskerettslig problematisk at Stortinget stiller krav til demokratiske reformer i et trossamfunn, før dette trossamfunn oppnår større selvstendighet via a vis staten".

Human-Etisk Forbund (HEF) "finner det menneskerettslig problematisk at et politisk organ som Stortinget stiller krav til indre forhold som valgdeltakelse og valgordninger i Den norske kirke. Særlig problematisk er det at man politisk stiller spesifikke krav på dette området som betingelse for å oppnå en selvstendighet Den norske kirke som trossamfunn i utgangspunktet har krav på "etter de menneskerettslige forpliktelser Norge har påtatt seg å respektere." HEF nevner en rekke forhold som er menneskerettslig utfordrende som følge av den politiske avtalen som ble inngått mellom de politiske partiene på Stortinget 10. april 2008, bl.a. "Kravet om at forsøk med ulike ordninger skal evalueres av det politiske miljø som forutsetning for å få lov til å utnevne egne ledere."

Flere er av den oppfatning at kirken selv skal ha full frihet til å utforme sine egne valgordninger. Et menighetsråd oppfatter "statlig kontroll med Kirkens egne valgordninger og trusler om å avgrense det kirkelige selvstyre, med mindre Kirken utformer valgordninger som staten kan godkjenne, som angrep på tros- og religionsfriheten."

Lokaldemokratiets utfordringer

En god del instanser savner forslag til mer demokratibyggende tiltak og hvordan en kan motivere kandidater til å stille til valg. "Lokaldemokratiets utfordringer og generelle demokratibyggende tiltak er i liten grad fokus i innstillingen", uttaler for eksempel Oslo kirkelige fellelråd. Mange menighetsråd, men også andre, påpeker at en kunne ha arbeidet mer med forutsetninger og tiltak som kan bidra til å styrke det lokalkirkelige demokratiet, styrke legitimiteten til lokalkirkelige organer og styrke den demokratiske kultur og beslutningsprosessen. Et eksempel på dette er Lørenskog kirkelige fellelråd.

Auli menighetsråd mener styrket demokrati "i første rekke dreier seg om å skape større interesse og engasjement for medbestemmelse i menighetene".

Mange er opptatt av menighetsrådets myndighet. Gjøvik kirkelige fellelråd sier at "enkelte opplever arbeidet i menighetsråd som "mye arbeid med liten myndighet"" og uttaler: "En styrking av de enkelte råds ansvar og myndighet, vil også styrke interessen for valg og valgdeltakelse".

Horten kirkelige fellesråd "opplever at det lokale fokus er svekket i meldingen, og at det blir lagt for stor vekt på de sentrale organer. Meldingen oppfattes derfor for svak på det som for oss er grunnleggende".

Oppsummering

Selv om mange slutter seg til de premisene og prinsippene som arbeidsgruppen legger til grunn for sine forslag, er det mange som har synspunkter på ulike sider ved demokratibyggningen i kirken. En god del understreker behovet for å gi menighetsrådet mer myndighet og å styrke det lokalkirkelige demokratiet. Høringsinstansene ønsker en videre demokratiutvikling i kirken og ser fram til tiltak som kan styrke demokratiet, selv om mange også understreker at den styringsstrukturen som finnes i Den norske kirke grunnleggende sett er demokratisk. Det understrekes at dersom demokratiet i kirken skal fungere, må det legges til rette for at det kan skje, gjennom bl.a. å tillegge styringsorganene økt myndighet og gjøre det attraktivt å stille til valg.

Mange er opptatt av demokratiutvikling i den lokale kirke og oppslutningen om valget, men understreker at det må være kirkens egne organer som utformer valgordningene. I denne sammenheng anser høringsinstansene at det er mer relevant å bygge på erfaringer med valg fra frivillige organisasjoner enn fra partipolitiske valg.

4 Dagens valgordninger

Arbeidsgruppen redegjør for dagens valgordninger og gir en vurdering av disse. Det gjelder både valg til menighetsråd og valg til bispedømmeråd og Kirkemøte. Denne framstillingen danner grunnlag for forslagene om tiltak for å styrke demokratiet.

Ordningen for menighetsrådsvalg ivaretar etter arbeidsgruppens oppfatning grunnleggende krav til demokratisk åpenhet ved at alle kirkens medlemmer over oppnådd stemmerettsalder har lik stemmerett og valgbarhet, og ved at alle kirkens medlemmer har samme rett og mulighet til å organisere seg og fremme alternative lister ved valgene, og til å kreve forholdstallsvalg. Arbeidsgruppen peker blant annet på følgende:

- Til tross for at menighetene er oppfordret til å benytte seg av ordningen med forholdstallsvalg, er alternative lister i liten grad benyttet. I underkant av 20 sokn har hatt valg med flere lister ved de seneste menighetsrådsvalgene.
- 12 % av kandidatlistene inneholdt færre kandidater enn det som kreves ved valget i 2005, og 35 % klarte å oppfylle minimumskravet, dvs. at kandidatlisten inneholder like mange kandidater som det skal velges.
- Menighetsrådene har god kjønnsbalanse. 58 % av medlemmene som ble valgt inn i 2005 var kvinner. Kirkemøtet har uttalt at 20 % av medlemmene bør være under 30 år. Ved valget i 2005 var 6 % av medlemmene unge under 30 år.
- Deltakelsen ved menighetsrådsvalget lå fram til 1997 på 3 %, men steg i 2001 til 3,6 % og i 2005 til 4,2 %. Valgdeltakelsen økte med synkende soknestørrelse.

Arbeidsgruppen redegjør også for ulike forsøk og tiltak som har vært prøvd ut for å styrke oppslutningen om valget i 2005.

- 366 sokn som avvirket valget samtidig med stortingsvalget, hadde en gjennomsnittlig valgdeltakelse på 9,5 %.
- 32 sokn som gjorde forsøk med valgkort, hadde en gjennomsnittlig valgdeltakelse på 5,2 %.
- 220 sokn som hadde forsøk med senket stemmerettsalder til 15 år, hadde en gjennomsnittlig valgdeltakelse på 4,3 %.
- Sokn som ikke deltok i noen forsøk hadde en gjennomsnittlig valgdeltakelse på 2,4 %.

Når det gjelder ordning for valg av Kirkemøte og bispedømmerråd, redegjør arbeidsgruppen kort for selve valgordningen. Representativiteten i Kirkemøtet med hensyn til:

- kjønn: 49 % av medlemmene er kvinner. Blant leke medlemmer er kvinneandelen 55 %
- alder: 14 % av medlemmene er under 30 år. Blant de leke medlemmer er 27 % under 30 år
- geografi: 56 av i alt 106 prostier er representert blant Kirkemøtets 75 valgte medlemmer.

Disse tallene utgjør en viktig bakgrunn for arbeidsgruppens forslag til tiltak.

Høringsinstansenes merknader

Flere av høringsinstansene har referert til sine egne erfaringer når det gjelder sammensetningen av organet og oppslutningen om særlig menighetsrådsvalget. Det er først og fremst de som har opplevd en økning av oppslutningen ved menighetsrådsvalget, som ønsker å videreføre den ordningen de anser lå til grunn for økningen. Ikke minst gjelder det muligheten for å avholde valget samtidig med og i umiddelbar nærhet av stortingsvalget.

5 Valg av menighetsråd

Arbeidsgruppen foreslår ikke endringer i valgordningen ved menighetsrådsvalg, men foreslår endringer i valgreglene som følge av forslagene om tiltak for å styrke oppslutningen om valgene og andre tiltak for å bedre tilretteleggingen omkring valgene og styrke interessen for å stille til valg, se nedenfor i kapittel 6.

Arbeidsgruppen viser til stortingsmeldingen (St. meld. nr. 17 (2007–2008) s. 86 og 88) der departementet vektlegger at en videre prosess i retning av selvstendigjøring av Den norske kirke bør bygge videre på den etablerte tradisjonen, og at skrittvis endringer bør skje på en måte som bevarer medlemmenes tilhørighet til kirken.

Arbeidsgruppen peker som nevnt, på tiltak for å øke valgdeltakelsen, bl.a. bedre informasjon om valget, bedret tilgjengelighet, motivere flere til å stille til valg slik at velgerne får reelle valgalternativer. Dessuten mener arbeidsgruppen myndighetsfordelingen mellom menighetsrådene og de kirkelige fellelrådene og

valgordninger for fellesråd bør vurderes i det videre arbeidet med å utvikle kirkeordningen.

Høringsinstansenes merknader

Under 10 % av høringsinstansene som har avgitt uttalelse, har sagt noe om behovet for eventuelle endringer i valgordningen til menighetsråd. De fleste har ingen innvendinger, men enkelte peker på at det er behov for å se nærmere på enkelte sider ved valgordningen og valgreglene.

Under dette punktet er det imidlertid mange som understreker behovet for tiltak som kan fremme valgdeltakelsen, gi bedre informasjon om valgene og bidra til rekruttering av kandidater.

Flere peker på makt- og myndighetsfordelingen mellom menighetsrådet og kirkelig fellesråd og ønsker endringer og tiltak som vil gjøre det mer interessant å sitte i menighetsrådet.

”Valget til menighetsråd har etter vår erfaring mistet mye av sin attraktivitet ved innføringen av fellesrådene og overføringen av makt til disse” (Fagforbundet teologene).

”Menighetsrådene må ikke svekkes som strategiske nøkkelorganer i Den norske kirke (Presteforeningen).

”En styrkning av rådenes ansvar og myndighet vil gi mer reell makt og fremme interessen for valg og øke valgdeltakelsen” (Hamar bispedømmeråd).

Bø sokneråd mener det er uheldig at menighetsrådet oppnevner nominasjonskomiteen:

”Nominasjonskomité bør heller veljast av kyrkjelydsmøtet, gjerne i samband med årsmøtet. Soknerådet må gjerne førebu saka, men det må vera høve til benkeframlegg.”

Slettebakken menighetsråd uttaler: ”For oss som menighetsråd, vil det gjerne være mest aktuelt å kommentere det som er foreslått i tilknytning til dette. Å kunne sette opp alternative lister til menighetsrådsvalg er for mange sogn en luksus som ikke uten videre lar seg gjennomføre. Det er vanskelig nok å skaffe et tilstrekkelig antall kandidater som er villige til å stille til valg. Heller ikke finnes det klare grupperinger (partier) – og det bør det etter vår mening heller ikke gjøre, som kan utgjøre alternativene. Partipolitiske lister er ikke å ønske i kirken, men det er et stort behov for mennesker som ønsker å utvikle kirken som trossamfunn.”

Presteforeningen foreslår at en tar i bruk preferansevalg også ved menighetsrådsvalg. Det gjør også Teologisk fakultet, som mener det bør gjøres forsøk med preferansevalg i noen menigheter.

KA og enkelte andre menighetsråd og kirkelige fellesråd foreslår at det etableres en forsøkshjemmel som gir mulighet til (i begrenset omfang) å utprøve direkte valg også til fellesrådets leder.

Oppsummering

Det er ikke fremkommet sterke innvendinger mot eller massiv kritikk av dagens grunnordning for valg til menighetsråd som skulle tilsi at det må foretas endringer i dette nå. Noen av høringsinstansene har imidlertid sterke ønsker om konkret forandring av enkelte bestemmelser som gjelder gjennomføringen av valget. Ellers er høringsinstansene opptatt av tiltak som kan fremme valgdeltakelsen, motivere flere til å stille til valg og gjøre det mer interessant å sitte i menighetsrådet. I denne sammenheng rettes oppmerksomheten mot myndighetsfordelingen mellom menighetsråd og kirkelig fellesråd, valgperioden, nominasjonsopplegget m.v. Flere av de aktuelle tiltakene som her er berørt for å utvikle kirkeordningen,

valgordninger og valgregler, har høringsinstansene uttalt seg om i tilknytning til de konkrete forslagene. Disse er det redegjort for i punkt 7.

6 Valg av Kirkemøte og bispedømmeråd

6.1 Omlegging fra primært bispedømmerådsvalg til primært kirkemøtevalg

Arbeidsgruppen foreslår at Kirkemøtet består av biskopene og et antall representanter som velges med bispedømmene som valgkretser. De medlemmene som er valgt fra et bispedømme, utgjør sammen med biskopen bispedømmerådet.

Arbeidsgruppen foreslår å omdefinere bispedømmerådsvalget til et kirkemøtevalg. Valg av Kirkemøtet bør tillegges økt oppmerksomhet, og arbeidsgruppen anser at det er enklere å skape oppmerksomhet omkring et valg som handler om styringen av kirken som helhet. Arbeidsgruppen foreslår derfor at valget benevnes "valg av Kirkemøte og bispedømmeråd".

Høringsinstansenes merknader

Flere av høringsinstansene, særlig bispedømmerådene, har uttalt seg om dette endringsforslaget. De fleste mener at en slik endring i større grad vil sette søkelyset på Kirkemøtet som demokratisk organ (Oslo bispedømmeråd, Hamar bispedømmeråd og biskop). Bispedømmerådene understreker samtidig at bispedømmerådets rolle og myndighet ikke må svekkes (Borg bispedømmeråd og biskop). Borg mener at "bispedømmerådets navn bør fremkomme på valgseddelen". Flere foreslår at valg til Kirkemøtet og bispedømmerådet sidestilles, men at Kirkemøtet benevnes først (Borg bispedømmeråd og biskop, Stavanger bispedømmeråd). Velgerne må informeres om at valget også er et valg av bispedømmeråd.

Nidaros bispedømmeråd mener at de fleste oppgavene som de valgte vil ha, vil være knyttet til arbeidet i bispedømmerådet, og at valget derfor bør profileres som "valg til NN bispedømmeråd og Kirkemøtet".

Presteforeningen (PF) sier blant annet følgende:

"PF går imot arbeidsgruppens forslag om å gjøre valget til Kirkemøtet til det primære, og at bispedømmerådene dermed nærmest "utgår" av Kirkemøtet. Vi stiller oss undrende til at et slikt forslag, som bryter med det som til nå har vært ordningen i Den norske kirke, kan presenteres uten videre begrunnelse eller drøfting. Et slikt forslag bryter med tanken om at den synodale struktur beveger seg fra soknenivå via et regionalt nivå til et landsdekkende nivå."

PF peker på forbindelseslinjen mellom Kirkemøtet og bispedømmerådene:

"Dersom delegatene primært skal være valgt til Kirkemøtet, og bare sekundært er valgt som til et bispedømmeråd, risikerer en at denne forbindelsen svekkes. Særlig ved direkte valg frykter PF at vi kan få delegater som kjenner seg forpliktet på å slåss for enkeltsaker, og som svarer i forhold til sine velgergrupper, men ikke tar et ansvar for helheten eller følger seg forpliktet i forhold til arbeidet på bispedømme- og soknenivå."

Det er få som har uttalt seg om ordningen med at bispedømmet fortsatt skal utgjøre valgkretsen.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd spør om en har vurdert om ett prosti, evt. to/tre, kan utgjøre en valgkrets.

Oppsummering

De aller fleste høringsinstansene som har uttalt seg, har ingen sterke innvendinger mot den foreslåtte endringen med valg av Kirkemøte og bispedømmeråd, der Kirkemøtet består av biskopene og et antall representanter som velges med bispedømmene som valgkretser. Flere av høringsinstansene mener valget bør kunne profileres som et valg av Kirkemøte og bispedømmeråd, og at det i alle tilfeller vil være viktig å ikke underslå at de som velges også skal utgjøre det regionalkirkelige styringsorganet. Særlig mange av bispedømmerådene og biskopene understreker det siste.

6.2 Sammensetningen av Kirkemøtet og bispedømmerådet

6.2.1 Økning i antallet leke medlemmer

Arbeidsgruppen foreslår å øke antall leke medlemmer i Kirkemøtet i forhold til antall representanter for den ordinerte tjeneste og de lek kirkelig tilsatte. Dette vil styrke den demokratiske legitimiteten i Kirkemøtet. Arbeidsgruppen mener at å øke antall leke medlemmer bl.a. vil bidra til større bredde og bedre representativitet, og at det vil bidra til å styrke den demokratiske legitimiteten i Kirkemøtet.

Høringsinstansenes merknader

Nesten halvparten av de høringsinstansene som har avgitt uttalelse, har uttalt seg om dette forslaget, særlig gjelder det om Kirkemøtet bør ha flere medlemmer og styrkeforholdet mellom leke og ordinerte. Halvparten av de sentrale og regionale organene og organisasjonene som har avgitt uttalelse, går inn for å øke antallet leke medlemmer, mens under 10 % går mot en slik ordning.

Nesten like mange lokale kirkelige organer har uttalt seg om en slik økning. 32 % går inn for en økning, under 10 % sier nei, mens over halvparten ikke har svart på dette forslaget. Tar vi bare med de som direkte har uttalt seg om dette forslaget, er det 70 % som støtter forslaget og 20 % som sier nei til en utvidelse.

De er få som har sterke innvendinger mot å øke antall leke medlemmer. Det er to typer argumenter som går igjen, lekfolket bør sterkere inn, men Kirkemøtet og bispedømmerådene må ikke bli for store og økonomisk krevende organer. Merknader som gjelder forholdet mellom leke medlemmer i forhold til den geistlige tjeneste tas opp i punkt 6.2.3.

Norske Kirkeakademier uttaler: "Meir makt til lekfolket på bekostning av geistlig makt bidrar til å styrka representativiteten og legitimiteten til sentrale kyrkjelege organ".

Stavanger bispedømmeråd anser at dagens antall er tilstrekkelig og at det vil medføre økte økonomiske kostnader dersom en øker antallet medlemmer.

Noen stiller imidlertid spørsmål om bispedømmerådene kan bli for store (Bjørgvin biskop). PF har forståelse for at antallet leke representanter økes, for å sikre større bredde og bedre representativitet i rådene, men mener at et Kirkemøtet med 125 representanter vil bli uoversiktlig og dyrt.

Gaular kyrkelege fellestråd o.a. "er skeptisk til å auke talet på medlemmar til Kirkemøtet. Det å auke talet på medlemmar vil ikkje automatisk føre til større demokrati."

Molde menighetsråd foreslår ”at kanskje vil en mellomting mellom dagens ordning og arbeidsgruppens innstilling være en bedre løsning blant annet med tanke på organenes beslutningseffektivitet.”

Hvarnes menighetsråd mener at ved å øke antallet leke medlemmer, kan mindre sokn ha større mulighet til å få stemt inn sine kandidater.

PF er engstelig for at en framtidig demokratisk ordning kan føre til en marginalisering av den teologiske kompetanse i rådene. (Merknader som gjelder forholdet mellom leke medlemmer og den geistlige tjeneste tas opp i punkt 6.2.3.)

Kirkelig utdanningscenter i nord (KUN) ”støtter å øke antallet leke medlemmer i Kirkemøtet, men er imidlertid usikker på om det er klokt å øke antallet medlemmer i bispedømmerådene. Svakheten i forslaget er at bispedømmerådet blir for stort. Bispedømmerådet er et forvaltningsorgan som treffer mange og viktige beslutninger, ikke minst ansettelse av prester. Det krever at rådet er samkjørt og har en forutsigbar praksis. En størrelsesorden på 10-13 medlemmer kan gjøre dette vanskeligere.

For å bøte på dette bør det vurderes om det kunne være hensiktsmessig at bispedømmerådene hadde dagens størrelse, men at Kirkemøtet ble supplert av direkte eller indirekte (valgt av menighetsrådet) valgte delegater som ikke har sete i bispedømmerådet. Da blir det ikke gjennomgående representasjon fra bispedømmeråd til Kirkemøtet, og valget blir muligens noe mer komplisert, men dette kan løse problemstillingen med bred representasjon på Kirkemøtet contra funksjonelle bispedømme.”

Oppsummering

Det er få innvendinger mot å øke antall leke medlemmer i Kirkemøte og bispedømmeråd. De fleste som har uttalt seg om dette, støtter tiltak som kan bidra til større bredde og bedre representativitet, og tiltak som kan styrke den kirkelige legitimiteten. Noen er kritiske til en økning, både av økonomiske årsaker og fordi en mener bispedømmerådene kan bli for store og uhensiktsmessige. Flere stiller også spørsmål om hva konsekvensene av en slik økning blir for de øvrige medlemmene (den geistlige og de kirkelig tilsatte representasjon) av Kirkemøtet og bispedømmerådet. Høringsinstansene er for å øke lekfolkets innflytelse, men er noe usikre på hvilke konsekvenser det får for geistlig representasjon og den teologiske kompetansen i rådene, se punktene 6.2.3 og 6.2.4.

6.2.2 Differensiering av antall leke medlemmer etter antall kirkemedlemmer i bispedømmene

Arbeidsgruppen foreslår å øke antall leke medlemmer fra 4 til 7–9 medlemmer i bispedømmerådet, avhengig av antall kirkemedlemmer i bispedømmet.

Arbeidsgruppen foreslår 7 leke medlemmer for bispedømmer som har under 300 000 medlemmer, 8 leke medlemmer for bispedømmer med mellom 300 000 og 450 000 medlemmer og 9 leke medlemmer for bispedømmer med over 450 000 medlemmer. De minste bispedømmene har i dag vel 200 000 medlemmer (Nord-Hålogaland og Sør-Hålogaland). De største bispedømmene har nesten 500 000 medlemmer (Borg og Oslo).

Høringsinstansenes merknader

Ca. 20 % av lokale kirkelige organer har uttalt seg om dette forslaget. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 15 % som støtter en slik differensiering, mens 3 % er mot. Tar vi bare med de som har svart på dette forslaget, er det 85 % som er for

og 15 % mot. Blant sentrale og regionale organer og organisasjoner har vel 40 % uttalt seg. 35 % støtter forslaget, mens 6 % er skeptiske til forslaget. Av de som har svart, er det altså et stort flertall for en slik differensiering.

De fleste som støtter forslaget, gir ingen særskilte begrunnelser for dette utover det som arbeidsgruppen har anført. De som har motforestillinger, vektlegger litt ulike momenter. Det gjelder særlig om bispedømmerådene, men også om Kirkemøtet, blir for store og for dyre i drift.

Oslo bispedømmeråd mener at en slik differensiering etter antall medlemmer, må balanseres mot hva som kan være en hensiktsmessig størrelse på et styringsorgan.

Bjørgvin biskop mener antallet kan bli i overkant når rådet skal ha personalansvar og stå for tilsetninger.

Møre bispedømmeråd advarer mot en differensiering. De ulike kulturene som finnes, bør være synlige i Kirkemøtet, og da er det "viktig at ikke det sentrale Austlandet blir så "tungt" at dei andre distrikta/bispedøma vert overkøyrd."

Trefoldighet menighet i Arendal mener det "må sikres representasjon fra de fylkene som har tilhørighet i hvert enkelt bispedømme".

Sør-Hålogaland bispedømmeråd er usikker på forslaget om differensiering av antall leke fra hvert bispedømme, og mener ingen bispedømmer må ha færre enn 7 leke medlemmer.

Flere anbefaler at differensieringen blir noe mindre enn foreslått. Borg bispedømmeråd og biskop foreslår fra 5 til 7 leke medlemmer i bispedømmene i stedet for fra 7 til 9. Hamar bispedømmeråd og biskop anser 8 leke vil være et rimelig antall for Hamar bispedømmeråd. PF mener "en økning av leke representanter fra 4 til 5-7 bedre hadde ivaretatt den dynamikken som ligger i at kirken styres i et samarbeid mellom embete og råd".

Skien menighetsråd vil ha "en langt mer dramatisk differensiering etter antall medlemmer i bispedømmene enn det forslagene legger opp til".

Sofienberg menighetsråd anser at de grensene som er satt mht. antall medlemmer i de enkelte gruppene, bør settes noe lavere "for å hindre urimelige utslag i forholdsvis nær framtid". Menighetsrådet foreslår at det bør være 7 representanter når det er under 250 000, 8 representanter mellom 250 000 og 400 000 og 9 representanter over 400 000.

Oppsummering

Selv om det er enkelte motforestillinger mot forslaget om differensiering etter antall kirkemedlemmer i bispedømmet, som medfører et ulikt antall leke medlemmer i de enkelte bispedømmerådene, synes det å være en forholdsvis sterk tilslutning til å prøve ut en slik forsiktig differensiering. Men det er delte meninger om antall leke medlemmer skal økes fra 4 til 7-9 eller til 5-7.

6.2.3 Den ordinerte tjenestes representasjon i Kirkemøte og bispedømmeråd

Arbeidsgruppen foreslår ingen endringer i den ordinerte tjenestes representasjon i bispedømmeråd og Kirkemøte. Arbeidsgruppen har følgende og eneste begrunnelse for ikke å foreslå noen forandring: "Arbeidsgruppen er av den oppfatning at den ordinerte tjenestes plass i Kirkemøte og bispedømmeråd er godt ivaretatt gjennom biskopen og en valgt representant for prestene i bispedømmet."

Høringsinstansenes merknader

10 % av de lokale kirkelige organer har uttalt seg om dette forslaget. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 7 % som er for å videreføre dagens ordning når det gjelder antall representanter for den ordinerte tjeneste i bispedømmeråd og Kirkemøte, og 1 % som er mot. Tar vi bare med de som har uttalt seg direkte om dette forslaget, er det 65 % som støtter forslaget, mens 30 % ønsker en endring. Blant sentrale organer og organisasjoner er det vel 40 % som har uttalt seg, og av dem er det 10 % som støtter forslaget, mens 30 % går inn for en endring når det gjelder den ordinerte tjenestes representasjon i bispedømmeråd og Kirkemøtet

Blant bispedømmerådene og biskopene er det delte meninger. Det er særlig de teologiske lærestedene som har innvendinger mot forslaget, men også en del lokale kirkelige organer.

Bispemøtet slutter seg til forslaget fra arbeidsgruppen, og "har forståelse for argumentet om at en større andel leke representanter vil bidra til større bredde og bedre representativitet". Lignende synspunkter har flere av bispedømmerådene.

Hamar bispedømmeråd og biskop mener biskopen ivaretar den geistlige representasjonen i Kirkemøtet og bispedømmerådet, og at prest og lek kirkelig tilsatt bør være valgbare til de kirkelige råd på linje med øvrige leke medlemmer.

Flere peker på at det blir en tyngdeforskyvning i bispedømmerådet og Kirkemøtet og foreslår at dersom antall leke skal økes, bør også antall geistlige økes (De teologiske lærestedene, Møre bispedømmeråd, Nord-Hålogaland biskop).

Björgvin bispedømmeråd mener at den foreslåtte økningen av antall leke medlemmer, vil medføre et helt nytt forhold mellom embetet og råd, og at vil være behov for en langt grundigere utredning enn det som finnes i innstillingen.

Nord-Hålogaland biskop er "skeptisk til å øke kirkemøtets størrelse for å få et nytt styrkeforhold mellom antall leke og ordinerte delegater. Det nåværende styrkeforholdet med 20% representasjon for de ordinerte medlemmene er akseptabelt."

Fåberg menighetsråd peker på at andelen leke medlemmer vil øke fra ca. 60 % til 75 %, viser til at arbeidsgruppen begrunner det med å styrke den demokratiske legitimiteten i Kirkemøtet, og skriver at "her ligger det en betydelig maktoverføring fra ordinerte til leke representanter".

Bekkelaget menighetsråd ønsker at forholdet mellom leke medlemmer og ordinerte/leke kirkelig ansatte forblir uforandret "for å sikre tilstrekkelig fagkompetanse i bispedømmerådet".

PF "støtter at representant(e) for embetet fortsatt har stemmerett i de organene der de sitter, og mener at dette er nødvendig for å sikre den balanse og dynamikk mellom embete og råd som særpreger Den norske kirke, jfr. *Embete & råd*, Kirkerådet 1986."

PF peker på at "embetets rolle i Den norske kirke kan synes å stå i strid med demokratiske prinsipper. PF vil imidlertid hevde at forholdet er langt mer sammensatt" PF peker bl.a. på at "prester i Den norske kirke, gjennom sin utdanning og sin tjeneste for kirkemedlemmene, har vært sterkt medvirkende til å skape en åpen og inkluderende folkekirke. Dette er en viktig side ved utviklingen av god demokratisk kultur, da denne forutsetter at medlemmer opplever tilhørighet til kirken, og ønsker å bruke sin stemmerett der." Videre uttaler PF at "samordningen mellom embete og råd på ulike nivåer bidrar til en nødvendig maktfordeling i en organisasjon som ellers lett kunne bli for ensrettet. Også dette er vesentlig for utviklingen av den demokratiske kulturen i kirken."

PF har forståelse for at antallet leke representanter økes, for å sikre større bredde og bedre representativitet i rådene, men mener at et Kirkemøtet med 125 representanter vil uoversiktlig og dyrt. Som nevnt ovenfor i punkt 6.2.2, mener PF at en økning av leke representanter fra 4 til 5-7 bedre hadde ivarett samvirket mellom embete og råd: "En fremtidig demokratisk ordning for Den norske kirke må ikke føre til en marginalisering av den teologiske kompetanse i rådene."

Det teologiske Menighetsfakultet (MF) mener det ikke er ønskelig med en sterk reduksjon av rådsmedlemmer med særlig teologisk kompetanse. "Biskoper og prester har i kraft av sin teologiske utdannelse en kunnskap om innholdet i Skriften og bekjennelsen som er viktig å bringe inn i rådene, og som man naturlig nok ikke kan forvente å møte hos andre i samme grad. Denne kompetansen bør ikke svekkes i de kirkelige styringsorganer."

MF "vil ikke støtte en endring av sammensetningen av bispedømmerådene og Kirkemøtet som fører til at den teologiske kompetansen i disse organene svekkes."

Teologisk Fakultet, Universitetet i Oslo (TF) stiller seg spørrende til forslaget om å øke Kirkemøtets størrelse med 50 %, alt ved økning av lek representasjon, med begrunnelsen at dette vil styrke demokratiet og sikre mangfoldet i de aktuelle organene. TF mener at de erfaringer en hittil har hatt ikke tilsier at "meningsmangfoldet blant de geistlige representantene skulle være mindre enn blant de leke. Tvert om er det mye som taler for at prestene gjennom sin breie folkelige kontakt, ikke minst gjennom kasualia, i større grad enn noen annen gruppe har blitt bærere av en kirkelig breddetenkning."

Det praktisk-teologiske seminar (PTS) har innvendinger mot den teologiske begrunnelsen for forslaget om å øke antallet leke representanter, som er å styrke demokratiet og sikre mangfoldet i kirken. Arbeidsgruppen henviser til Luthers lære om det allmenne prestedømmet, som "et fundamentalt kirkelig premiss for at demokratiske ordninger har legitimitet i kirkestyret".

Det virkelig problematiske i henvisningen til det allmenne prestedømmet er etter PST sitt syn at "det framlagte forslaget ikke legger til rette for at *alle dømte* skal ha den samme mulighet og rett til å lede kirken. Nei, det er *lekfolket* som skal forvalte makten i motsetning til de andre, som i dette tilfellet er ordinert, kirkelig personell med andre kirkelig tilsatte i en slags gråsoner midt mellom lekfolket og prestene. I virkeligheten ekskluderer dette en helt sentral del av kristenfolket fra å inneha sentrale kirkelige verv. Det oppfattes som ytterst problematisk at et slikt forslag fremmes under påberopelse av demokratiske ideal."

PTS anfører videre: "En kunne fristes til å tro at [arbeids]gruppen mente Den norske kirke var plaget av for mye teologisk faglighet. Det er nærliggende å spørre: Opplevs Den norske kirke som teologisk overkvalifisert? PTS etterlyser et grundigere arbeid omkring kompetanseproblematikken. Seminaret mener "at en i demokratiets navn burde legge til rette for at kirkemøtets vedtak fra 1984 fortsatt kan holde i hevd. Her heter det at "hele kirken bærer ansvar for kirkestyret og kirkens ordninger" ... Om en derimot begrenser handlingsrommet for dem som har valgt å utdanne seg til kirkelige stillinger, undergraver en ikke bare noe av garantien for et kompetent kirkestyre. En gir også et signal om at kirken nedvurderer de kvalifikasjoner som stilles for tilsetning i kirkelige stillinger. Det er nærliggende å forvente at en slik utvikling vil bidra til at kirkelig utdanning og kirkelig tjeneste blir enda mindre attraktiv enn i dag." PTS mener det er behov for en mer "grunnleggende og prinsipiell refleksjon omkring framtidig styreform av Den norske kirke ... og gjennomtenke hvilken rolle teologisk kompetanse bør ha innenfor kirkestyret."

Også TF bemerker at de prinsipielle teologiske overveielser er redusert til et minimum, og at det som finnes, er en kort, og ikke særlig heldig formulert, henvisning til læren om det allmenne prestedømme. TF har en del supplerende synspunkter ut fra "den gjeldende teologiske begrunnelse av hva kirka er, nemlig at folk kommer sammen om, og helliges ved, ord og sakrament (CA. VII)".

MF viser også til CA. VII og understreker at kirken er forsamlingen av troende mennesker der forvaltningen av Ordet og sakramentene foregår, og et fellesskap av troende mennesker. I samsvar med dette defineres kirken "som et kollektiv samlet rundt nådemiddelforvaltningen." Siden denne samlingen og denne formidlingen skjer lokalt, blir lokalmenigheten kirkens grunnstruktur. Utgangspunktet for all tenkning om kirkens ordninger og ledelse må følgelig være nådemiddelforvaltningen i de lokale menighetene.

MF viser til innstillingen der det sies at "en videre demokratisering av Den norske kirke må ta sitt utgangspunkt i at kirken organisatorisk består av sokn og organisk av enkeltmennesker". Hvordan dette mer presist skal forstås, blir imidlertid ikke tydelig, "Konsekvensene er at det enkelte individets kirkemedlemskap og vedkommende ansvar, rettigheter og plikter som følge av dette blir vektlagt på bekostning av lokalmenigheten som fellesskap om kirkegrunnleggende funksjoner.

MF uttaler videre: "Selv om det er viktig å understreke og fremme enkeltmedlemmers ansvar, kan en slik valgordning med utelukkende direkte valg kritisk vurderes som uttrykk for en privatisert oppfattelse av kirken som ikke samsvarer med dens vesen ... MF støtter således den prinsipielle tenkningen om en indirekte valgordning som den teologisk best begrunnede..."

Ved indirekte valg kommer det tydelig til uttrykk at de leke medlemmene av bispedømmeråd og kirkemøte sitter der som representanter for sine respektive lokalmenigheter, ikke i kraft av sin individuelle tilhørighet til eventuelle grupperinger eller fraksjoner innen kirken."

Kirkerådet peker på at "soknet er kirkens grunnleggende enhet", og at dette er et viktig prinsipp. "Kirkerådet går derfor inn for ordninger som både ivaretar hensynet til å sikre soknene som kirkens grunnleggende enhet nødvendig representasjon, og som samtidig styrker enkeltmedlemmene innflytelse i kirken."

Ullern menighetsråd "vil fremholde at det må være tydelige sikringsmekanismer i kirkeordningen både prosedyremessig og representativt, som sikrer kirken kontinuitet med dens basis ... For å løse dette kan en derfor vurdere et to-kammersystem i kirkestrukturen, politisk folkevalgt og geistlig tjeneste/kirkelig ansatte. Dette vil tydeliggjøre forskjellen på politisk styring og profesjonsstyring i strukturen."

Oppsummering

Blant lokale kirkelige organer er det et tydelig flertall som støtter forslaget om at det ikke gjøres endringer i den ordinerte tjenestes representasjon i Kirkemøtet og bispedømmerådene. Sentrale og regionale organer og organisasjoner er mer tydelig avvisende til forslaget og ønsker en sterkere representasjon av den ordinerte tjeneste for å opprettholde styrkeforholdet. Høringsinstansene peker på at det burde vært foretatt en nærmere vurdering av hvilke konsekvenser det får for forholdet mellom embete og råd. Her ligger det en spenning som en del høringsinstanser har påpekt. Flere peker på at det er behov for å vurdere nærmere grunnlaget for embetets plass og rolle i de kirkelige organene på ulike nivå og hvordan styrkeforholdet bør være i de kirkelige styringsorganene.

Dette tilsier imidlertid ikke at høringsmaterialet ikke gir grunnlag for at å foreta en utprøving av den foreslåtte ordningen. Det synes ikke å være noen som motsetter seg en utprøving selv om en gjerne skulle ha sett at sammensetningen av organene var en annen. Høringsinstansene slites mellom å ønske et sterkere innslag av lekfolk i styringen, samtidig som de ikke ønsker en svekkelse av den ordinerte tjeneste og den teologiske fagkompetansen.

Erfaringene med sammensetning av rådene i samsvar med forslaget, og en særlig vurdering av relasjonen mellom embete og råd og hvilken rolle den teologiske kompetansen skal ha i rådene på de ulike nivåer, vil etter høringsinstansenes mening, kunne bidra til en eventuell ny vurdering av grunnlaget for sammensetningen av styringsorganene i framtiden.

6.2.4 Representasjonen av lek kirkelig tilsatte i Kirkemøte og bispedømmeråd

Arbeidsgruppen har vurdert om antall lek kirkelig tilsatte i forhold til prester (i dag er forholdet 4:1) burde tilsi en økning av lek kirkelig tilsatte, men foreslår ingen endring i representasjonen av lek kirkelig tilsatte. Gruppen viser ellers til ordningen med medbestemmelse og partsammensatte administrasjonsutvalg.

Høringsinstansenes merknader

Vel 10 % av lokale kirkelige organer og 20 % av sentrale og regionale organer har uttalt seg om representasjon av lek kirkelig tilsatte i bispedømmeråd og Kirkemøte. Av de lokale kirkelige organer som har uttalt seg, er det halvparten som støtter arbeidsgruppens forslag, men nesten like mange ønsker en endring. Av de sentrale og regionale organer er det bare 3 % som støtter forslaget om ingen endring, mens vel 15 % ønsker en endring i retning av en sterkere representasjon av lek kirkelig tilsatte.

Mange av de som har svart, både lokale og sentrale/regionale organer, har altså ønske om å gjøre endringer når det gjelder representasjon av lek kirkelig tilsatte i bispedømmeråd og Kirkemøte.

Høringsinstansene som støtter forslaget om ingen endring, gir ingen nærmere begrunnelse for det. De som ønsker en endring, grunngir det med ønsket om større representasjon av lek kirkelig tilsatte.

Fagforbundet teOLOgene mener de lek kirkelig tilsattes kompetanse bør sikres bedre, og foreslår to fra hvert bispedømme.

KUN mener presten "totalt sett framstår med en helt annen makt enn andre ansatte, også andre vigslede ansatte. Dette bevirker ikke tverrfaglighet og samarbeid, og hever ikke de andre vigslede gruppenes status ... Konsekvensen er et Kirkemøte med uforholdsmessig mange prester i forhold til andre vigslede medarbeidere og trosopplærere."

Flere mener andre vigslede stillinger må komme med og disse grupper må få en forholdsvis representasjon når det gjelder "representanter for den ordinerte tjenesten". (Sinsen menighetsråd)

Lillehammer kirkelige fellesråd skulle gjerne ønske en lik representasjon fra den ordinerte tjenesten og lek kirkelig tilsatte.

Snertingdal menighetsråd er opptatt av alle de ulike yrkesgruppene "som aldri vil bli valgt til Kirkemøte/bispedømmeråd... Prestene er overrepresentert i forhold til andre ansatte. Derfor bør antallet av lek kirkelig tilsatte økes – og en bør sikre en bred representasjon fra ulike fagområder som de tilsatte innehar".

Gjøvik kirkelige fellesråd mener at antall representanter for lek kirkelig ansatte bør fjernes. Representasjonstankegangen bør fjernes. "Lek kirkelig ansatte bør bli betraktet som leke på linje med alle andre leke. En slik ordning ønsker også Hamar bispedømmeråd og biskop: som mener biskopen ivaretar "den geistlige representasjonen i organene på en tilfredsstillende måte, slik at en spesifikk presterepresentasjon ikke er nødvendig. Prest og lek kirkelig tilsatt bør være valgbar til de kirkelige råd på linje med de øvrige leke medlemmer."

Oppsummering

Forslaget om at representasjonen fra gruppen lek kirkelig tilsatte fortsatt kun skal være én person i bispedømmerådet, møter tildels sterke motforestillinger, særlig blant sentrale og regionale organer og organisasjoner. Men det er ikke mange av bispedømmerådene som har uttalt seg om dette temaet. En del av høringsinstansene kommer med forslag om andre løsninger og andre modeller, som de mener det bør arbeides videre med før den endelige sammensetningen av Kirkemøtet og bispedømmerådene skal fastsettes. Erfaringene med prøveordningen, som inneholder mange endringer, bør etter høringsinstansenes mening, vise om det kan være grunnlag for å vurdere en annen representasjon på et senere tidspunkt.

6.2.5 Særlig om partsammensatte utvalg

I forbindelse med drøftelsen av den særlige representasjonen fra de ulike gruppene av tilsatte på Kirkemøtet nevner arbeidsgruppen at en bør kunne vurdere å opprette partsammensatte utvalg for å ivareta arbeidsgiveroppgaver og tilsetningssaker.

Noen få kommenterer dette forslaget, både sentrale og lokale organer. Meningene er delte. Noen går sterkt mot en slik ordning i bispedømmerådet, men andre ser det som en god løsning.

Bispemøtet er uenig i forslaget. Tilsetning av prester er en av bispedømmerådets viktigste oppgaver. Rådet mener det derfor bør vurderes om ikke kl § 14 tredje ledd bør innskrenkes, slik at også tilsetninger i kirkelig fellelråd må behandles av rådet i plenum.

Borg bispedømmeråd og biskop sier at "tilsetninger er en av de viktigste oppgavene bispedømmerådet har og bør ikke legges til et underordnet utvalg."

KUN mener det kan svekke interessen for å sitte i bispedømmerådet, dersom rådet fratras en av sine viktigste strategiske oppgaver, nemlig ansettelser og arbeidsgiveransvar for prestene.

PF "går sterkt mot at presteansettelser delegeres fra bispedømmerådet til egne administrasjonsutvalg ... I realiteten styrker administrasjonsutvalgene byråkratiet på bekostning av demokratiet". PF peker videre på hensynet til helheten i kirken og mener at "å snevre inn ansettelsen til et administrasjonsutvalg vil bidra til at helheten blir borte og gi rom for en utvikling der de mer spesifikke interesser lokalt vi spille en enda større rolle enn i dag. Over tid frykter vi at dette vil føre til at kirkens helhet blir fragmentert."

Hamar bispedømmeråd og biskop støtter dette forslaget om å opprette et partsammensatt administrasjonsutvalg hvor leke medlemmer er i flertall.

KA foreslår at "det etableres (som forsøksordning) partsammensatte utvalg på bispedømmenivå som får ansvar for tilsetninger. Kun leke valgte representanter i bispedømmerådet kan representere arbeidsgiver i det partsammensatte utvalget".

Oppsummering

Få høringsinstanser har uttalt seg om spørsmålet om oppretting av partssammensatte administrasjonsutvalg på bispedømmeplan. De få som har uttalt seg, går enten sterkt inn for eller er sterkt mot at det etableres eller gjøres forsøk med partsammensatte utvalg på bispedømmenivå.

6.2.6 Representasjon fra samisk kirkeliv og fra døvemenighetene

Arbeidsgruppen foreslår ingen endring i representasjonen fra samisk kirkeliv eller fra døvemenighetene.

Svært få høringsinstanser har uttalt seg om dette. Det kan forstås slik at ingen har sterke motforestillinger til dagens ordning. Det er heller ingen lokale kirkelige organer i de nordligste bispedømmene som har uttalt seg om dette spørsmålet.

Nidaros bispedømmeråd mener ordningene bør opprettholdes og foreslår at "den sørsamiske representanten i bispedømmerådet kan velges av medlemmene i den samiske menigheten", jf. det pågående arbeidet med opprettelse av en samisk menighet i sørsamisk område.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd mener valg av samisk representant til de tre nordligste bispedømmerådene er en komplisert og avansert ordning som det bør arbeides videre med.

KUN mener kvensk representant i Kirkemøte og et bispedømmeråd bør vurderes.

6.2.7 Ordningen med å velge 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag

Arbeidsgruppen foreslår at ordningen med å velge 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag opphører.

10 % av de lokale organer og 30 % av de regionale og sentrale organer har uttalt seg om denne ordningen. Det er svært få som har innvendinger til denne endringen. De fleste sier at en slik ordning bør opphøre i samsvar med innstillingen. Noen få stiller spørsmål om det vil bli vanskelig å få personer til å stille til valg som leder, siden lederen vil være medlem både av Kirkemøtet og et bispedømmeråd.

På Kirkerådets møte i 10.–11. september 2008 ble det fremmet forslag om at ordningen med valg av leder til Samisk kirkeråd opprettholdes som i dag i påvente av en utredning som vil ta opp ulike sider ved det samisk-kirkelige demokratiet i Den norske kirke, jf. punkt 6.2.6.

Oppsummering

Høringsinstansene støtter i all hovedsak forslaget om at ordningen med å velge 5 medlemmer av Kirkemøtet på fritt grunnlag, opphører. Noen få stiller spørsmål om det vil bli vanskelig å få personer til å stille til valg som leder.

6.3 Etablering av reelle valgalternativer. Innføring av preferansevalg

6.3.1 Ordninger for å sikre velgerne klare alternativer

Arbeidsgruppen foreslår at det innføres ordninger for valg til Kirkemøtet og bispedømmerådene som sikrer at velgerne kan få klare alternativer.

Arbeidsgruppen drøfter ulike ordninger; at det kan fremmes andre kandidater enn de nominasjonskomiteen har foreslått, bruk av alfabetiske lister, flere lister/ listevalg (forholdstallsvalg) og preferansevalg.

Arbeidsgruppen går ikke inn for listevalg og finner heller ikke at bruk av alfabetiske lister vil fungere godt nok, fordi en risikerer at selv store mindretall ikke oppnår representasjon. Arbeidsgruppen foreslår at det isteden skal åpnes for en reell mulighet til å stille alternative kandidaters kandidatur og at valget gjennomføres som preferansevalg.

Høringsinstansenes merknader

Det er forholdsvis få instanser, ca. 15 %, som har tatt stilling til spørsmålet om reelle valg og forslaget om å kunne nominere alternative kandidater. Av alle lokale organer som har avgitt uttalelse er det 12 % som svarer ja, mens 1 % svarer nei. Tar vi bare med de som har uttalt seg direkte om dette forslaget, er det nesten 90 % som støtter en slik ordning, men det er altså svært få som har uttalt seg om dette.

De som har uttalt seg, går inn for reelle valg og muligheten for å nominere alternative kandidater, men bare noen ganske få går inn for listevalg.

Av sentrale og regionale organer og organisasjoner har vel halvparten uttalt seg om dette forslaget. Samtlige som har uttalt seg, går inn for reelle valg og at det skal gis anledning til å nominere alternative kandidater, og ingen av de som har uttalt seg er imot dette forslaget.

Mange er opptatt av ordninger som kan legge til rette for reelle valgalternativer, og mange har kommentarer og synspunkter til forslagene som er fremmet. Se også punkt 6.3.2.

Høringsinstansene ønsker et større mangfold og en bredere representasjon, men mange ønsker ikke kirkepolitiske grupperinger, som vil høyne konfliktnivået i kirken. Man ønsker derfor ikke listevalg/forholdstallsvalg (Borg bispedømmeråd og biskop).

Stavanger bispedømmeråd uttaler: "Vi ønsker ikke tiltak og valgordninger som stimulerer til at uenighet og konflikter blir ytterligere forsterket ... Det er viktig at den ene kandidatlisten som fremmes inneholder en bredde i synspunkter."

PF ser også at reelle valgalternativer og gjennomsiktede nominasjonsprosesser "på sikt kan lede til etableringen av kirkelige partier/fastere kirkepolitiske grupperinger. PF mener likevel at dette er noe en må risikere for å sikre større gjennomsiktighet ved valgene, og dermed bedre representativitet i rådene."

PF går inn for preferansevalg, og mener "en slik ordning vil være mindre polariserende enn for eksempel et listevalg", og at en slik ordning vil hindre "at en relativt liten gruppe kan få uforholdsmessig stor innflytelse ved å samordne sin stemmegivning".

Asker menighetsråd "vil påpeke at det er viktig at slike alternativer ikke blir i form av politiske lister eller utelukkende knyttet til enkelte stridstema i kirken".

Haram sokneråd er opptatt av kirkelig representativitet og tiltak som kan styrke demokratiet i kirken, samtidig som er opptatt av den teologiske kompetansen i rådene:

"Korleis kan ein ta vare på kyrkjeleg repersentativitet og likevel styrkje demokratiet i kyrkja? I dag er det prestane som vel prester, tilsette som vel tilsette og leikfolk som vel leikfolk til bispedømeråda. Dette bør forandrast, slik at alle kan velje alle. I den kyrkjelege valordninga i Sachsen i Tyskland er det slik at det finns to lister: ei liste for teologar og ei for leikmannsfolk. Frå kvar valkrets skal det veljast ein prest og to leike. Alle som stemmer har lov til å stemme for både leike og teologar med ei stemma på prestelista og to stemmar på den leike lista.

Det bør vurderast om ei slik ordning med forskjellige lister (kanskje 3) også kan brukast i Noreg, slik at ein sikrar teologisk kompetanse i kyrkjemøtet, men at kyrkjefolket får avgjere kva slags teologisk kompetanse dei ynskjer i kyrkjeeparlamentet. Berre biskopane bør være faste medlemmer, men med forskjellige lister for leike, prester og kyrkjelege tilsette kunne ein sikre både kyrkjeleg repersentativitet og demokrati."

Oppsummering

Det synes å være stor oppslutning om de tiltakene som er foreslått for å øke muligheten for reelle valg og at det kan nomineres alternative kandidater. Flere understreker betydningen av god bredde i kandidatlistene og at velgerne får reelle valgalternativer.

Det er svært få som går inn for listevalg. De øvrige som har uttalt seg, er svært kritiske til å innføre listevalg fordi en ikke ønsker kirkepolitiske lister.

6.3.2 Valgliste i alfabetisk rekkefølge – alternative kandidater på listen

Arbeidsgruppen foreslår at det lages en valgliste som er satt opp i alfabetisk rekkefølge, slik at alle er likeverdige kandidater. Listen forberedes av en nominasjonskomité. I tillegg kan et antall stemmeberettigede stille supplerende kandidater etter at nominasjonskomiteen har lagt fram et foreløpig listeforslag. De supplerende kandidatene skal føres opp på den endelige valglisten.

Arbeidsgruppen foreslår ingen endringer mht. sammensetningen av nominasjonskomiteen. Det skal fortsatt være en representant fra hvert menighetsråd i prostiet. Det foreslås heller ingen vesentlige endringer i antall kandidater som skal nomineres: dobbelt så mange kandidater som det antall som skal velges (representanter og vararepresentanter), altså fra 28 til 36 kandidater.

Høringsinstansenes merknader

Forholdsvis få instanser har uttalt seg om disse forslagene. Det er flest kommentarer til bruk av alfabetiske lister. Noen få har merknader vedrørende nominasjonskomiteen, antall kandidater som skal nomineres eller til forslaget om at det vil bli gitt anledning til å fremme supplerende kandidater.

Vel 10 % av de lokale kirkelige organer har merknader til bruk av alfabetiske lister. Tar vi bare med de som har uttalt seg om forslaget, er det 50 % som er for, mens ca. 45 % er mot. Ca. 15 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene har svart på spørsmålet, og av disse er det 80 % som er for, mens 20 % er mot.

Mange av høringsinstansene er altså både spørrende og usikre på bruk av alfabetiske lister, både hva konsekvensene vil bli, men også ved å bruke to ulike valglisteoppsett ved hhv menighetsrådsvalg og valg av Kirkemøte og bispedømmeråd.

Forslaget om å kunne fremme alternative/ supplerende kandidater er også behandlet under punkt 6.3.1.

Sør-Hålogaland bispedømmeråd mener at den foreslåtte nominasjonsprosessen er komplisert og upresis, særlig ved supplerende nominasjon, og at dette må avklares.

Møre bispedømmeråd mener det demokratiske underskuddet er størst i sammensetningen av nominasjonskomiteen. Rådet foreslår derfor at "nominasjonsprosessen kan gjerast over 2 runder, slik mange politiske parti gjer det før eit stortingsval. I den første runden kjem sokneråda med forslag på ein lokal kandidat og ein "toppkandidat". Nominasjonskomiteen summerer desse forslaga og set opp ei liste over alle forslaga som vert send attende til sokneråda for stemmegiving i runde 2. Etter denne runden set nominasjonskomiteen opp den endelege lista. Nominasjonskomiteen får på denne måte ikkje så stor makt i å setje opp lista, og ikkje minst blir prosessen synleg..."

Hærland menighetsråd anser at en liste med fire ganger så mange representanter som antall medlemmer i bispedømmerådet "er unødvendig og skaper unødvendig uoversiktighet, ved at det er så mange ukjente personer som en vet lite om ... Det gjør at det blir vanskelig å velge blant så mange kandidater, og kanskje ofte blir det en tilfeldig velging, eller at en stemmer kun på de lokale kandidatene som en i alle fall vet hvem er."

Tunsberg bispedømmeråd og biskop mener at det må settes krav til hvem som kan fremme alternative kandidater. Det må ikke være for små grupperinger, og en bør bare ha anledning til å fremme ett navn. Bispedømmerådet foreslår at det kun blir en valgliste, som kan suppleres etter at det direkte valget er avviklet.

Borg bispedømmeråd og biskop mener terskelen for å fremme kandidater ikke må være for høy og foreslår 30 medlemmer. Det samme gjør Nidaros bispedømmeråd.

Nidaros bispedømmeråd ”støtter forslaget om at kandidatlisten kan suppleres av et nærmere bestemt antall kirkemedlemmer.” Nidaros foreslår ordninger som er i samsvar med det Kirkerådet tar til orde for mht. supplerings av kandidater, og foreslår at kandidater som blir valgt som varamedlemmer ved det direkte valget, kan bli valgt som medlemmer ved det indirekte valget.

Flere er skeptiske til alfabetiske lister med mange navn, og mener dette vil være svært krevende for velgerne å sette seg inn i, samtidig som resultatet kan bli tilfeldig, avhengig av manglende kjennskap til kandidatene. Det blir personvalg, og personene representerer ikke et parti som ved offentlige valg. Flere går derfor inn for en prioritert liste, som en bred sammensatt nominasjonskomité setter opp. Dette vil også være i bedre samsvar med andre offentlige valg. (Sør-Innherad prostistyre). Trondheim kirkelige fellesråd går inn for prioriterte valglister.

Andre peker på at det ville være en fordel om valgkomiteen satte opp en prioritert liste for å få en balansert liste ut fra kjønn, alder og andre viktige kriterier.

Fauske menighetsråd mener listene bør settes opp i prioritert rekkefølge: ”Menighetsrådet kan ikke forstå hvorfor dette må gjøres annerledes enn alle andre offentlige valg. Det er jo ganske utenkelig at de politiske partiene ville gå med på å sette opp en alfabetisk liste til kommune- og stortingsvalg hvor velgerne ikke fikk noen informasjon om hvilke kandidater valgkomiteen ønsker å få inn i styret.”

Oppsummering

Det er særlig forslaget om å sette opp kandidatene i alfabetisk rekkefølge som en del av høringsinstanser har merknader til. Mange mener dette virker mest demokratisk og gir velgerne få føringer for hvem de ”bør” stemme på. Andre mener at det vil være vanskelig å måtte velge blant så mange kandidater, og at resultatet derfor kan bli tilfeldig, med mindre velgerne har satt seg godt inn i hva kandidatene står for. Flere peker på at bruk av preferansevalg vil kunne avhjelpe noe av usikkerheten, siden velgerne da kun skal krysse av for et begrenset antall kandidater. Enkelte er usikre på om en gjennom bruk av alfabetiske lister i større grad vil risikere at valgresultatet blir skjevt mht. kjønn, alder, geografi etc.

Svært få av høringsinstansene går mot forslaget om at det gis anledning til å nominere supplerende kandidater, jf. også pkt. 6.3.1.

Prosessen med å få valgt gode og representative nominasjonskomiteer oppleves av flere som utfordrende og viktig.

Flere mener det bør vurderes hvor mange kandidater som bør settes opp på en kandidatliste.

6.3.3 Valget gjennomføres som preferansevalg

Arbeidsgruppen foreslår at valget gjennomføres som preferansevalg. Velgerne rangerer kandidatene i nummerorden. Stemmesedler uten angivelse av preferanse forkastes. Minst en kandidat må være rangert for at stemmeseddelen skal godkjennes.

Arbeidsgruppen har vurdert ulike valgmodeller, og gruppen vurderer preferansevalg som den best egnede valgmodellen ved valg til Kirkemøte. Ved preferansevalg stemmer velgerne på individuelle kandidater, ikke på partilister.

Høringsinstansenes merknader

Ca. 60 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene har uttalt seg om bruk av preferansevalg. Ca. 40 % av går inn for bruk av preferansevalg, mens nesten 15 % ikke ønsker denne valgmåten eller er skeptiske til ordningen. Vel 5 % av instansene som har uttalt seg, faller i vet ikke-kategorien. Av de lokale kirkelige organene er det 80 % av høringsinstansene som ikke har uttalt seg om preferansevalg, mens 10 % støtter ordningen, 7 % er mot eller skeptiske til ordningen og 3 % er usikre. Tar vi bare med de som har svart direkte på dette forslaget, er det altså 50 % som sier ja, mens 35 % svarer nei til ordningen.

Lokale instanser synes å være mer tilbakeholdne overfor bruk av preferansevalg enn det sentrale og regionale organer og organisasjoner er.

Hamar bispedømmeråd og biskop mener ordningen med preferansevalg er "unødvendig og krevende ... og mindre egnet ved kollegiale valg" og foreslår at en har alfabetiske lister der velgerne kan krysse av for et maksimalt antall navn.

Agder bispedømmeråd peker på de pedagogiske og motivasjonsmessige utfordringer ved å benytte preferansevalg, som er komplisert og at opptellingen vanskelig kan gjøres manuelt.

Møre bispedømmeråd mener preferansevalg er en god ordning ved direkte valg, men at det vil være et problem å ha minst tre ulike valgordninger samtidig, og tror at dette vil medføre at mange stemmesedler blir forkastet.

Nidaros bispedømmeråd anbefaler at en ikke benytter preferansevalg i de tilfeller valget skal gjennomføres som indirekte valg.

KA er "skeptisk til preferansevalg ettersom det ikke fremkommer noe konkret forslag til hvordan kandidatens kirkepolitiske profil skal fremkomme."

Teologisk fakultet (TF) uttaler: "Fra Universitet i Oslo har vi gode erfaringer med preferansevalg, og støtter overgangen til dette". TF foreslår at dette også benyttes ved menighetsrådsvalg.

Fagforbundet mener det er beklagelig at arbeidsgruppen ikke ønsker forholdstallsvalg, men foreslår preferansevalg: "Det drøftes imidlertid ikke hvorvidt et såpass ukjent valgssystem vil virke fremmedgjørende for kirkens medlemmer og derved kunne motvirke forslag som ønsker å se sammenhengen mellom kirkelige valg og andre offentlige valg. Fagforbundet stiller seg derfor kritisk til å innføre en slik ordning med preferansevalg."

Røa menighetsråd uttaler at preferansevalg betyr tvungent personvalg: "Forutsetningen for at dette skal fungere er at kandidatene og deres synspunkter er godt kjent av velgerne. Det medfører at det må lages mye informasjonsmateriell som sendes rundt til alle aktuelle velgere. Kostnadene vil ikke være ubetydelige."

Auli menighetsråd fraråder bruk av preferansevalg. Rådet peker på at listen i Borg vil inneholde 36 kandidater: "Omfanget av informasjonen bli svært omfattende, og vi er redd for at de ønskelige "klare alternativene" ikke vil framgå for velgeren." Dessuten peker rådet på at to forskjellige valgmetoder vil kunne forvirre og føre til feil stemmegivning

Gjøvik kirkelige fellestråd er tvilende til bruk av preferansevalg og stiller seg uforstående "til å gjøre det så komplisert. Blir listene alfabetisk ordnet, og de som skal stemme krysser ut for de navn de ønskes valgt (et maksimalt antall oppgis på listen), og at alle lister der det er krysset av for minst en kandidat teller med i valget, er demokratiet etter vår mening, meget vel ivaretatt".

Flere mener at en bør benytte en felles vararepresentantliste (Heimdal menighetsråd).

Oppsummering

Høringsuttalelsene vitner om at høringsinstansene er noe usikre på om preferansevalg er den best egnede valgmåten, men flertallet går likevel inn for å benytte denne metoden. Erfaringene med slike valg i andre sammenhenger hvor

ordningen er benyttet, vurderes som gode, og bedre enn de alternativene som foreligger, og flere mener dette derfor kan være den beste løsningen, en modell som det er grunn til å prøve ut.

Usikkerheten mot preferansevalg blant høringsinstansene er tydelig. Dette har både sammenheng med at dette er noe nytt og ukjent, samtidig som det gjør det nødvendig med god informasjon om kandidatene og hva de står for, og hvordan stemmegivningen faktisk skal foregå for at stemmegivningen skal få den effekten som velgerne ønsker. De høringsinstansene som er skeptiske til bruk av preferansevalg, er opptatt av at dersom ordningen skal benyttes må en utformes og informeres om på en slik måte at en får en reell utprøving og erfaring med hvordan ordningen fungerer.

6.3.4 Presentasjon av kandidatene

Arbeidsgruppen foreslår at presentasjonen av kandidatene forbedres, slik at den bidrar til å tydeliggjøre for velgerne hvilke alternativer de har å velge mellom ved valget.

Høringsinstansenes merknader

Høringsinstansene har berørt spørsmålet om presentasjon av kandidatene i tilknytning til mange spørsmål og med ulike innfallsvinkler.

Ca. 30 % av de lokalkirkelige organer har uttalt seg om presentasjonen av kandidatene. Alle understreker at presentasjonen må være god og gi velgerne en reell mulighet til å kunne vurdere hvem en skal stemme på. Det er litt ulike vektlegginger mht. hvor styrt presentasjonen skal være, eller om den bør være helt åpen og bestemmes av de enkelte nominasjonskomiteene i samråd med valgrådet, og eventuelt hvilke spørsmål som det er av størst interesse for velgerne å få kjennskap om.

Av sentrale og regionale organer og organisasjoner er det 35 % som har uttalt seg. Samtlige vektlegger betydningen av en god og informativ presentasjon til alle velgerne.

Noen nevner bruk av Internett, og andre påpeker at det kan bli problemer med å presentere både menighetsråds kandidatene og kirkemøte kandidatene i en felles valgbrosjyre.

Bjergvin biskop peker på at det "blir en formidabel oppgave å få gjort kjent hva kandidatene står for. Økonomien må helt klart sikres, ellers kan det bli en "skinndemokratisk reform" fordi folk ikke er tilstrekkelig orientert, men fanges av tabloide karakteristikker fra dem som får plass i media".

PF "ser behovet for noe større tydelighet også ved presentasjon av kandidater til menighetsråd, men vil samtidig fremholde at dette mange steder kan gjøre det vanskeligere å finne kandidater. Det må være mulig å stille til et menighetsrådsvalg fordi en vil "gjøre en innsats" i eget sokn, uten samtidig å måtte ta stilling til, og uttale seg om, en rekke kirkepolitiske saker."

Gjerstad menighetsråd mener en bør være litt tilbakeholdne med å presentere kandidatene – "i hvert fall når det gjelder kandidater til menighetsrådet. Ikke alle liker å bli for fokusert i ulike fora/media. Det er ofte vanskelig nok å få kandidater til å stå på liste til menighetsrådsvalg. En for sterk personfokusering kan svekke muligheten til å få ønskede kandidater til å stille til valg".

Vestre Aker menighetsråd uttaler: "Derfor bør det frarås at presentasjonen i for stor grad konsentrerer seg om kandidatenes syn på kirkepolitiske spørsmål, som akkurat nå (kanskje litt tilfeldigvis) er blitt aktuelle i den alminnelige samfunnsdebatt. Presentasjonen bør i første rekke konsentrere seg om kandidatenes bakgrunn, erfaring og prinsipielle syn på kirkelige utfordringer med horisont over seg."

Porsgrunn kirkelige fellesråd mener en ikke kommer utenom "å presentere kandidatenes kirkepolitiske ståsted. Vi anbefaler derfor at det gjennomtenkes fra sentralt hold hvordan det kan legges til rette for det".

Noen ønsker ikke en presentasjon av kandidatene der de presses til å markere enkle standpunkter i åndelige spørsmål (Skoklefall menighetsråd).

Vik sokneråd uttaler: "Begge ordningane 1 og 2 som er foreslått i innstillinga, synest å vera av teoretisk og liten praktisk art. Korleis tenker ein seg at den vanlege kyrkjelydsmedlem skal få informasjon om dei kyrkjemøtemedlemmene som står på val? Det vil t.d. koste ei formue å sende ut opplysningar om desse til alle i eit bispedømme. Avis- og TV-presentasjonar vil kunne nå ut til ein del, men også dette vil kreve ein del å få til - ikkje minst å oppnå interesse frå media.

Utan å kunne kjenne til kva den einskilde som er på val står for, vil dette ikkje bli styrka demokrati, men heller meir kaos. Det er ikkje som i eit politisk val, der dei som står på val har eit partiprogram å halde seg til. Til val av leke medlemmar til Kirkemøtet er det viktig kva den einskilde på val meiner om aktuelle saker, slik at velgarane veit kva dei står for. Det krev ein skikkelig, ordentlig og gjennomarbeidd presentasjon m.a. med konkrete spørsmål om vanskelege tema som krev klare svar. (Her har vi tidlegare erfart vage presentasjonar med ulne svar som ikkje gjev oss innsikt i kva den einskilde meiner - det er ikkje bra!) Ein må vite litt om kva den som skal velgast står for, og som sokneråd har ein plikt på seg til å sette seg inn i dette, noko ikkje den einskilde kyrkjemedlem har. Vik sokneråd går difor inn for ei ordning med indirekte val".

Oppsummering

Høringsinstansene understreker behovet for og nødvendigheten av god presentasjon av kandidatene. Dette mener høringsinstansene er påkrevd dersom ordningen skal fungere etter intensjonen. Nye valg, flere valg samtidig og nye og forskjellige valgmåter stiller større krav til god informasjon, også når det gjelder kandidatene. Presentasjonen må være tilfredsstillende og ikke skape unødvendig irritasjon hos velgerne. God informasjon om kandidatene og om valget kan bidra til økt valgdeltakelse.

Mange av høringsinstansene mener det bør utarbeides en mal som nominasjons- og valgkomiteene kan benytte, slik at presentasjonen får en mest mulig enhetlig profil mht. hvilke opplysninger som skal eller bør være med. Denne informasjonen bør være lett tilgjengelig for velgerne. Andre er mer skeptiske til at kandidatene må gi opplysninger om seg selv innenfor et bredt spekter. En god del påpeker at informasjonen om og presentasjonen av kandidatene til menighetsrådvalget og Kirkemøtet/bispedømmerådet bør kunne ha ulik profil.

6.4 Økt bruk av direkte valg

Arbeidsgruppen foreslår at det prøves ut to ulike ordninger ved valget til Kirkemøtet i 2009 og 2011, som begge innebærer økt bruk av direkte valg. Den ene ordningen innebærer direkte valg av alle leke medlemmer. Den andre ordningen innebærer en kombinasjon av direkte og indirekte valg av de leke medlemmene.

Ordning 1: Direkte valg av leke medlemmer. Sju/åtte/ni medlemmer velges på den felles kirkelige valgdagen, samtidig med menighetsrådvalget.

Ordning 2: Direkte valg av et flertall av Kirkemøtets/bispedømmerådenes leke medlemmer. Fire/fem/seks medlemmer velges på den felles kirkelige valgdagen, samtidig med menighetsrådsvalget. Tre medlemmer velges av menighetsrådene. Hvert råd avgir en samlet stemme. Det er ulike lister ved de to valgene.

Hele arbeidsgruppen mener at begge ordninger vil styrke demokratiet i kirken, og hele arbeidsgruppen mener at begge ordninger bør prøves ut ved de kirkelige valgene i 2009 og 2011.

Arbeidsgruppen redegjør kort for tidligere forslag og drøftelser om bruk av direkte valg. Spørsmålet har også vært ute på høring i tilknytning til både Kirkerådets kirke/stat-utvalg (Bakkevig I-utvalget i 2002) og NOU 2006: 2 *Staten og Den norske kirke* (Gjønnesutvalget i 2006). Kirkemøtet har behandlet saken og har ønsket utredning av og forsøk med en kombinasjon av direkte og indirekte valg (KM 8/06 og KM 22/08).

Arbeidsgruppen presenterer ulike argumenter for begge ordningene/modellene som foreslås.

Høringsinstansenes merknader

Nesten halvparten av de lokale organene som har avgitt uttalelse, har uttalt seg om økt bruk av direkte valg med bispedømmene som valgkretser. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det vel 35 % som støtter økt bruk av direkte valg, mens 10 % svarer nei. Tar vi bare med de som har uttalt seg direkte om dette forslaget, går vel 70 % inn for modell 1, mens vel 20 % sier nei til denne modellen. De som sier nei til modell 1, ønsker primært indirekte valg eller kombinasjonsordningen.

Av samtlige sentrale og regionale organer og organisasjoner som har uttalt seg, er det 35 % som går inn for økt bruk av direkte valg, mens 15 % ikke ønsker det, og 7 % er usikre.

20 % av de lokale organene som har avgitt uttalelse, har uttalt seg om modell 2 med kombinasjon av direkte og indirekte valg. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 13 % som støtter forslaget, mens under 10 % ikke ønsker en slik kombinasjonsmodell. Tar vi bare med de som har uttalt seg direkte om dette forslaget, er det 65 % som går inn for kombinasjonsordningen, mens 35 % ikke ønsker en slik kombinasjonsmodell.

Av de sentrale og regionale organene som har uttalt seg om dette forslaget, er det 32 % som ønsker kombinasjonsordningen, mens 7 % ikke ønsker den. 23 % ønsker primært indirekte valg.

Ca 15 % av de lokale organene har uttalt seg om arbeidsgruppens medlem Hegstad sitt primære standpunkt, som hevder at valg til Kirkemøte og bispedømmeråd bør skje etter en indirekte valgordning. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 13 % som primært ønsker en indirekte valgordning og 1 % som ikke ønsker det. Av de sentrale og regionale organene som har uttalt seg om denne løsningen, er det 25 % som primært ønsker en indirekte valgordning, under 5 % som sier nei til en slik ordning, mens de øvrige ikke har svart på dette spørsmålet direkte.

Dersom en sammenholder disse to svaralternativene, er det ca 35 % av de som har uttalt seg som går inn for direkte valg mens nesten 13 % går inn for

kombinasjonsmodellen. Samtidig er det 15 % som primært ønsker en indirekte valgordning. Mange av de som går inn for modell 2 har uttalt at de primært ønsker en indirekte valgordning.

Ca. 10 % av de lokale organene har uttalt seg om de ønsker utprøving av begge modellene. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er 7 % for dette og 1 % mot. Tar vi bare med de som har uttalt seg direkte om dette forslaget, er det 85 % som ønsker utprøving av begge modellene, mens 12 % ikke ønsker det.

Av de sentrale og regionale organene som har avgitt uttalelse, er det 35 % går inn for at begge modellene utprøves, mens 4 % ikke ønsker det.

For mange som har svart, oppleves valg av modell å være et av de viktigste temaene i demokratireformen. Dette angår sentrale sider ved kirkeforståelsen, kirkedemokratiet og styringen av kirken, og det har betydning for hvordan en skal velge de som skal sitte i kirkestyret både lokalt, regionalt og sentralt.

Flere instanser foretrekker eller går prinsipielt inn for enten direkte valg eller indirekte valg, ev. en kombinasjon av disse, men legger til at de er villige til å være med på en valgordning i en prøveperiode, slik at en kan få bedre erfaringsgrunnlag for framtidige valgordninger. For mange er det viktig å gjøre noen forsøk før en skal fatte beslutning om hvilken valgordning som skal benyttes.

Argumenter for bruk av modell 1

De som går inn for modell 1, slutter seg til de argumentene som foreligger i innstillingen, og vektlegger enkeltmedlemmenes medinnflytelse, og at dette vil føre til et større engasjement og oppslutning om valget.

Det praktisk-teologiske seminar (PTS) bemerker at "argumentasjonen for indirekte valgordninger ikke fremtrer som overbevisende. Det enkelte kirkemedlem som ikke sitter i menighetsråd, kan etter seminarets oppfatning i prinsippet representere sitt sokn like gjerne som menighetsrådsmedlemmet."

Teologisk fakultet "har generelt sympati for direkte valg, men har ingen innvendinger mot at en blandingsmodell blir utprøvd."

Andre mener at direktevalg bør styrkes "slik at Kirkemøtet er ansvarlig overfor sine velgere, som er grunnplanet i kirken" (Elverum kirkelige fellesråd).

Mange har merknader som både støtter modell 1 og modell 2, der en ønsker å ivareta og utvikle begge de legitime anliggende – soknet som den grunnleggende enheten og det enkelte kirkemedlems innflytelse i kirkestyret.

Manglerud menighetsråd har i sin uttalelse gitt uttrykk for noe som fanger opp det mange er opptatt av: "Dersom en evaluering viser at man ikke oppnår det man ønsker gjennom bruk av direkte valg, eller at ulempene er større enn det man oppnår, bør man gå tilbake til en ordning med rent indirekte valg."

Argumenter for modell 2

Flere instanser henviser til resultatet av tidligere høringsrunder, der spørsmålet om direkte valg inngikk i høringen. Høringen viste at ca. 50 % gikk inn for å opprettholde nåværende ordning, mens ca. 30 % gikk inn for større bruk av direkte valg eller ønsket bruk av direkte valg.

Flere understreker behovet for økt valgdeltakelse, men har kirkelige og teologiske reservasjoner overfor en ordning som kun innbærer direkte valg.

Bjørgvin bispedømmeråd, som primært ønsker indirekte valg, peker på at direkte valg vil øke faren for "aksjonsdemokrati" og politisering dersom grupper legger fram egne valglister. Bispedømmerådet uttaler videre at "røynslene frå Sverige tilseier også at det er høgst usannsynleg at innføring av direkte val vil auke valdeltakinga vesentleg, - i alle høve ikkje nok til å kunne hevde at direkteval vil medføre ein heilt anna representativitet i kyrkjeleinga, enn noverande ordningar med indirkete val ..."

Bjørgvin bispedømmeråd mener det bør velges like mange ved direkte valg som ved indirekte valg.

Nord-Hålogaland bispedømmeråd mener ordning 2 vil bidra til å utvikle soknet, mens ordning 1 gir konsesjon til den medierte virkelighet. Rådet "er prinsipielt betenkt på å hevde at ordning 1 vil øke den demokratiske legitimiteten ettersom media og de aktørene som behersker dette meningsrommet setter agendaen for hvilke saker som er viktig og på hvilken måte meninger skal artikuleres og påvirke beslutningsprosessene." Rådet understreker at utprøvingen av de to valgordningene må "få klarlagt om alternativ 1 vil føre til at soknet og lokalkirken blir marginalisert i beslutningsprosessen", og om "økt bruk av direkte valg vil fremkalle og holde ved like partidannelser på religiøst og politisk grunnlag."

Menighetsfakultetet støtter et forsøk med kombinasjonsordningen, men vil ikke støtte en ordning der man bare har direkte valg til bispedømmeråd og Kirkemøte.

Presteforeningen mener det er viktig å styrke soknets plass som grunnhet i Den norske kirke. Å velge representanter til Kirkemøte og bispedømmeråd er "en viktig oppgave som er med på å gi menighetsrådene tyngde og innflytelse ... Samtidig ser PF at det er gode grunner til at det enkelte medlem ønsker direkte innflytelse over viktige avgjørelser som skal tas i kirken. Til tross for at en indirekte valgordning kan begrunnes godt teologisk, er det naturlig å spørre seg om den fungerer slik teologien sier at det skal. En kan ikke lukke øynene for at menighetsrådenes stemmegivning forblir skjult for de fleste vanlige kirkemedlemmer, og ordningen dermed fratras mange alminnelige kirkemedlemmer følelsen av at de har noe de skulle ha sagt i Den norske kirke. Indirekte valg kan også styrke et inntrykk av at det er de aktivt engasjerte som er de "egentlige" medlemmene av kirken.

På bakgrunn av dette vil PF etter en helhetsvurdering gå inn for økt bruk av direkte valg til bispedømmerådene. Dette er under den forutsetning at valget primært er til nytt bispedømmeråd, som så utgjør Kirkemøtet sammen med de øvrige bispedømmerådene. Vi antar at den skisserte kombinertløsningen med både direkte og indirekte valg er den som best ivaretar de ulike hensynene. På den annen side kan dette bli en komplisert ordning, og bekrefte inntrykket av at kirkelige valg ikke er helt gjennomsiktige. Hvordan en slik kombinert løsning kan fungere bør derfor utredes nærmere."

Dersom en ikke klarer å engasjere folk til å delta i valget, vil de foreslått valgordningene virke mot sin hensikt. "En lav valgoppslutning til disse direkte valgene vil i realiteten svekke demokratiet i stedet for å styrke det. Rådet mener derfor det er ønskelig å beholde dagens valgordning, der menighetsrådene velger." (Øyer og Tretten kirkelige fellesråd)

Sirdal sokneråd mener "auka bruk av direkte val vil kunne vere ei svekking og underkjenning av lokalledet i kyrkja".

Skien menighetsråd peker på at en ved direkte valg åpner for langt større tilfeldigheter mht. hvem som blir valgt, og sier: "I tillegg vil den klart svekke den status menighetsrådet har i dag."

Røa menighetsråd sier at "økt bruk av direktevalg er nok også uunngåelig for å øke interessen for et valg, men ulempen er at dette vil støtte opp under det kirkelige kjendiseriet", og viser til at fylkestingsrepresentantene er generelt sett ukjente for folk flest.

Enkelte mener at en ordning med direktevalg vil inneholde så mange totalt ukjente personer, at det sannsynligvis blir uinteressant for de aller fleste å avgi stemme" (Ørje menighetsråd).

Sofienberg menighetsråd går imot direkte valg og at en skal "kunne stille til valg og bli valgt inn i disse organene uten i det hele tatt å måtte forholde seg til menighetene. Rådet mener at dette "tvert imot vil kunne redusere interessen for å stille til valg til menighetsråd, grunnet svekket innflytelse".

Skjebergdalen menighetsråd mener at valget bør skje ved indirekte valg, for å sikre menighetsrådene innflytelse. Samtidig er det mange som understreker at direkte valg vil gi de mange små menigheter uforholdsmessig liten innflytelse.

Antall medlemmer som velges ved direkte og ved indirekte valg

Noen instanser går inn for en justering av antallet medlemmer som skal velges ved direkte valg i kombinasjonsordningen.

Kirkerådet foreslår en justering slik at det blir likevekt i antallet som velges ved direkte og indirekte valg (tre til fem ved direkte valg, fire ved indirekte valg). Kirkerådet legger vekt på at lokalnivåets innflytelse ikke bør svekkes. Et sterkere innslag av indirekte valg vil sikre dette, og dessuten ivareta de små soknenes (og dermed distriktenes) innflytelse i kirkeordningen bedre.

Tunsberg bispedømmeråd og biskop ønsker en prøveordning med 3 valgt ved direkte valg og 5 indirekte.

Birkeland menighetsråd foreslår at "to tredjedeler av de leke representanter fortsatt velges ved indirekte valg og at en tredjedel velges ved direkte valg."

Andre momenter

Møre bispedømmeråd mener en evt. bør vurdere å ha direkte valg til Kirkemøte og indirekte valg til bispedømmerådet som i dag. Dette foreslår også Bjørgvin biskop.

Hærland menighetsråd ønsker at "bispedømmerådet skal bestå av en representant fra hvert prosti, som også menighetsrådene kunne henvende seg til."

Frøya menighetsråd mener "det bør sikres representasjon fra alle prostier i bispedømmerådet, etter forslag fra menighetsrådene."

PF "stiller seg spørrende til at menighetsrådene ved indirekte valg må avgi én samlet stemme. Det er vanskelig å se at dette styrker demokratiet."

TF foretrekker preferansevalg med en stemme til hvert medlem, ikke en samlet stemme fra hvert menighetsråd.

KA støtter forslaget om at det er menighetsrådet som organ som stemmer, og ikke enkeltmennesker.

Enkelte av høringsinstansene mener det er behov for å klargjøre om bestemmelsen om at den som har hatt sete i bispedømmerådet i to perioder ikke er valgbar for den påfølgende periode. Hamar bispedømmeråd og biskop mener denne ordningen bør sløyfes.

Tunsberg bispedømmeråd og biskop er spørrende til om det vil fungere å ha to lister, og foreslår at det bare lages en kandidatliste, som kan suppleres med nye navn etter at det direkte valget er unnagjort: "Det vil også kunne gi en god effekt/øke muligheten for å ivareta den ønskede demokratiske bredde. Når det er klart hvem som er valgt i direkte valg, vil det være tjenlig evt å kunne supplere listen med noen andre kandidater ut fra kirkelig ståsted, geografi etc."

Særlig om bispedømmerådernes ønsker mht. prøveordning

Arbeidsgruppen har ikke sagt noe direkte om hvem som skal bestemme hvilken modell som skal utprøves i de enkelte bispedømmene. Bispedømmerådene ble i høringsbrevet bedt om å komme med synspunkter "på hvilken ordning som eventuelt bør prøves ut i de enkelte bispedømmene".

Oslo bispedømmeråd "imøteser ordninger med økt bruk av direkte valg, og vil gå inn for at Oslo bispedømme blir ett av de områder hvor den foreslåtte ordning 1 med direkte valg av alle leke medlemmer prøves ut.

Borg bispedømmeråd og biskop ønsker ordning 2 og gir ikke støtte til ordning 1 med kun direkte valg i 2009.

Hamar bispedømmeråd og biskop ønsker å gjøre forsøk med ordning 1 både i 2009 og 2011.

Tunsberg bispedømmeråd og biskop ønsker prøveordning 2, der det blir valgt 3 direkte og 5 indirekte.

Agder og Telemark bispedømmeråd ønsker primært ikke å delta i forsøk hvor direkte valg inngår. Dersom dette ikke er mulig, vil rådet foretrekke å gjennomføre en prøveordning med kombinasjonsalternativet av både direkte og indirekte valg. Bispedømmerådet mener også at kostnadene ved gjennomføring av direkte valg i alle valgkretser blir så høy at forsøksordningen bare bør prøves ut i noen bispedømmer, og at de øvrige gjennomfører valgene som indirekte valg.

Stavanger bispedømmeråd "anser fortsatt dagens valgordning med indirekte valg som den beste. Når det likevel forutsettes at det skal gjennomføres et direkte valg, anser vi det som for ressurskrevende å gjennomføre både direkte og indirekte valg. Derfor ser vi oss nødt til å anbefale at direkte valg blir eneste valgordning ved det kommende Kirkemøte- og bispedømmerådvalget i Stavanger bispedømme".

Bjørgvin bispedømmeråd finner det vanskelig å velge hvilken valgordning de vil prøve ut da dette berører mange prinsipielle spørsmål. Bispedømmerådet er prinsipielt og har som sitt primære standpunkt at valg til Kirkemøte og bispedømmeråd bør skje etter en indirekte valgordning. Avslutningsvis skriver bispedømmerådet: "Til tross for disse prinsipielle innvendingane, finn fleirtalet i bispedømmerådet (6 medlemmer) å kunne tilrå utprøving av direkteval til bispedømmeråd og dermed Kyrkjemøte. Ein vil tilrå at modellen med kombinasjon av valordningar vert utprøvd, der fleirtalet (5) medlemmer vert valt indirekte, og 4 medlemmer ved direkteval."

Møre bispedømmeråd understreker at "den kyrkjelege struktur byggjer på ein tradisjon og ei kyrkjeforståing der ikkje enkeltindivid men kyrkjelyden eller soknet er grunneininga" og at det er uheldig dersom ikke grunnenheten har stemmerett i valg av overordna organ i kirken. "Vårt syn er difor at indirekte val til Kyrkjemøte og bispedømmeråd bør halde fram. Eit samla bispedømmeråd vil be om å få oppretthalde indirekte val i prøveperioden, både av den grunn som er nemnd, og av di ei slik prøving treng kontrollgruppe utan endringar."

Nidaros bispedømmeråd har en del betenkeligheter med å foreslå en kombinasjonsordning, som bl.a. vil være ressurskrevende, men har "ut fra en helhetlig vurdering kommet til at valget i Nidaros i 2009 gjennomføres som et todelt valg – slik at 4 leke medlemmer velges ved direkte valg og 4 leke medlemmer velges ved indirekte valg."

Sør-Hålogaland bispedømmeråd "ønsker å gå for en delt valgordning til Kirkemøte og bispedømmeråd, det vil si både bruk av direkte og indirekte valg." Og rådet sier videre: "Hvis Sør-Hålogaland skal ha delt valgordning og det totalt skal velges 7 stykker, anbefaler bispedømmerådet at de tre "nye" kandidatene velges direkte mens de fire eksisterende velges indirekte."

Nord-Hålogaland bispedømmeråd "ønsker å bidra til at kirken får frem et best mulig erfaringsgrunnlag før kirken i etterkant skal vedta hva som blir den fremtidige valgordningen for Den norske kirke. Nord-Hålogaland ønsker derfor å prøve ut begge de foreslåtte ordningene både i bymenigheter og på mindre steder. Det vil være viktig å undersøke om økt bruk av direkte valg vil fremkalle og holde ved like partdannelser på religiøst og politisk grunnlag."

Oppsummering

Det er lagt fram to alternative modeller for valg som begge innebærer økt bruk av direkte valg. Høringsinstansene er uenige om hvilken modell som er den beste for Den norske kirke, og hvilken modell som vil bidra til demokratiutvikling, økt valgdeltakelse og engasjementet på sikt.

Selv om en del av høringsinstansene prinsipielt går inn for indirekte valg, noen også direkte valg, er det likevel stor grad av vilje til å prøve ut de to modellene som er foreslått. Høringsinstansene er åpne for å få erfaringer med ulike valgordninger og understreker behovet både for evaluering og ressurser til å gjennomføre prøveordningene på en best mulig måte.

Bispedømmerådene har sagt seg villige til å prøve ut en eller begge modellene:

- Modell 1: Oslo, Hamar, (Stavanger)
- Modell 2: Borg, Tunsberg, (Agder og Telemark), (Bjørgvin), Nidaros, Sør-Hålogaland
- Både modell 1 og 2: Nord-Hålogaland

Møre bispedømmeråd ønsker primært å benytte dagens ordning med indirekte valg. Også Agder og Telemark, Stavanger og Bjørgvin ønsker dette primært, men dersom de må velge, foretrekker de en av modellene. Disse er markert med en parentes i oppsettet ovenfor ( ).

Det er en del andre forslag som også høringsinstansene har merknader til. Det gjelder antall medlemmer som skal velges totalt, og hvor mange som skal velges ved direkte valg og hvor mange ved indirekte valg i kombinasjonsordningen. Enkelte mener at antall representanter totalt sett blir for stort både i Kirkemøtet, men også i bispedømmerådet, og foreslår derfor at det velges fra 3 til 5 medlemmer i stedet for som arbeidsgruppen foreslår, fra 4 til 6 medlemmer. Dette vil også ha sammenheng med hvor mange som skal velges indirekte.

Arbeidsgruppen foreslår i forbindelse med kombinasjonsmodellen at menighetsrådet avgir en samlet stemme. Det er ikke så mange som har uttalt seg om det, men materialet gir grunnlag for å antyde at dette bør kunne vurderes nærmere før det fattes beslutning om hvordan dette skal gjøres. Dette må også sees i sammenheng med spørsmålet om bruk av preferansevalg, jf. punkt 6.3.3.

6.5 Særlig om bispeembetets medvirkning i de kirkelige styringsorganene

Arbeidsgruppen peker på at presesfunksjonen bør styrkes. Det bør vurderes tiltak med henblikk på om forholdet mellom bispeembete og folkevalget bør ekvivaleres bedre og om det bør opprettes et tolvte bispeembete.

Høringsinstansenes merknader

Ca. 30 % av sentrale og regionale organer og organisasjoner har uttalt seg om presesfunksjonen og opprettelse av et tolvte bispeembete. Av samtlige som har uttalt seg, er det ca. 20 % som går inn for at dette vurderes, mens 10 % er mot eller skeptiske til en slik ordning. Få lokalkirkelige organer har uttalt seg om spørsmålet, i alt ca. 5 % av de som har avgitt uttalelse. Tar vi bare med de som har uttalt seg direkte om dette, er det litt over halvparten som støtter forslaget, og litt under halvparten som går imot forslaget. Mange støtter at presesfunksjonen styrkes, men er mer skeptiske til opprettelse av et tolvte bispeembete.

KA og en rekke menighetsråd og kirkelig fellestråd støtter opprettelse av et tolvte bispeembete, men det er få som legger nærmere begrunnelser for sin støtte til forslaget ev. sin skepsis mot forslaget. Saken anses ikke tilstrekkelig utredet for å avgi mer entydige signaler.

Hamar bispedømmeråd og biskop uttaler: "Bispemøtets preses trenger langt bedre rammer for sin tjeneste om både bispedømme og kirken skal bli ivaretatt på en god måte".

Stavanger bispedømmeråd uttaler "Det er ønskelig at presesfunksjonen styrkes administrativt, men det er ikke ønskelig med en tolvte biskop."

Nidaros bispedømmeråd uttaler: "Ved å "flytte" preses fra bispedømme til bispedømme etter Bispemøtets bestemmelse, gir en belastende arbeidssituasjon for vedkommende biskop og reduserer uvilkårlig biskopens mulighet til å være biskop i eget bispedømme. Dette er en omfattende sak som berører hele kirken og det er nødvendig at den utredes nærmere. Bispedømmerådet støtter at spørsmålet om fast preses blir satt på dagsorden gjennom oppnevning av et bredt sammensatt utvalg."

Bispemøtet er glad for at utvalget enstemmig gir uttrykk for at oppgavene forbundet med å være preses fordrer bedre rammevilkår, og er enig med utvalget i at styrking av kirkedemokratiet også krever en styrking av den episkopale dimensjon i det nasjonale kirkestyret. Bispemøtet har selv nedsatt en arbeidsgruppe som utreder nærmere hvordan presesfunksjonen kan styrkes, og har i den forbindelse merket seg demokratiutvalgets forslag om et tolvte bispeembete. Bispemøtet skal ha saken til behandling på sitt møte i oktober 2008.

Oppsummering

Spørsmål om presensfunksjonen, om bispeembetets medvirkning i de demokratiske kirkelige organer og ev. opprettelse av et tolvte bispeembete er kommentert av forholdsvis mange, særlig sentrale og regionale organer. Det er grunnlag for å si at mange mener presesfunksjonen må styrkes, men det er mer delte meninger om opprettelse av et tolvte bispeembete. Mange høringsinstanser mener at dette er spørsmål som det må arbeides videre med.

6.6 Konsekvenser av arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppen legger fram forslag til enkelte endringer i valgreglene som følge av de demokratistyrkende tiltakene som gruppen foreslår. Det gjelder bl.a. endringer i reglene for valg av Kirkeråd, valg av leder til Samisk kirkeråd og Mellomkirkelig råd, og organenes funksjonstid. Disse skal kort berøres siden enkelte av høringsinstansene har merknader til disse punktene.

6.6.1 Valg av Kirkeråd

Arbeidsgruppen foreslår noen mindre endringer i regler for valg av Kirkeråd på bakgrunn av at ordningen med at tre medlemmer valgt på fritt grunnlag, bortfaller. Arbeidsgruppen foreslår at Kirkerådet fortsatt består av 15 medlemmer, hvorav 9 leke, i lek kirkelig tilsatt, 4 prester og 1 biskop, og at alle bispedømmer skal være representert.

Som det ble redegjort for ovenfor, er det svært få av høringsinstansene som har innvendinger mot at denne ordningen med at tre medlemmer (en prest og to leke medlemmer) valgt på fritt grunnlag, bortfaller. Alle som kommenterer ordningen, er enige i at den bør opphøre.

Dette vil i tilfelle medføre noen endringer i regler for valg av Kirkeråd.

Norges kirkevergelag (NKVL), Bergen kyrkjelege fellestråd m.fl. mener ordningen med valg av Kirkeråd er "så sammensatt og kompleks, der ulike hensyn skal vektlegges, at det "ikke foregår en reell nominasjonsprosess eller et reelt valg. Det oppleves mer som en oppnevning".

Gjøvik kirkelige fellestråd mener valg av Kirkerådet bør skje på en annen måte. "Kirkerådet har de siste valg blitt valgt av nominasjonskomiteen. Det er sterkt kritikkverdige" Gjøvik kirkelige fellestråd legger fram noen forslag til endringer, der en fjerner kategorien lek kirkelig tilsatt (disse går inn på linje med andre leke), lar bispedømmerådene foreslå kandidater fritt, og at en ved oppstillingen først teller prestestemmer, deretter leke.

Oppsummering

En viktig utfordring når det gjelder valg av Kirkeråd, synes etter høringsinstansenes vurdering å være bispedømmerådernes nominasjon av kandidater og nominasjonskomiteens muligheter for å sette opp kandidatlistene som både ivaretar representativitet i forhold til bispedømmer, geografi, stillingsgrupper, kjønn, alder, kirkepolitisk bredde mv., og som gir velgerne reelle valgmuligheter.

6.6.2 Funksjonstid

Arbeidsgruppen foreslår som konsekvens av valgordningen, at menighetsrådene trer i funksjon 1. oktober i stedet for 1. januar, og bispedømmerådene 1. januar i det påfølgende år i stedet for 15. juni.

Det er ikke så mange som har merknader til denne endringen. Noen refererer til ordningen ved kommunevalg, der representantene tiltrer så snart de er valgt, og anser det hensiktsmessig at også de kirkelige organene tiltrer så snart som mulig etter at de er valgt.

Noen få har innvendinger mot å endre funksjonstiden for menighetsråd til 1. oktober, da de mener at dette vil skape en del praktiske problemer bl.a. ved et en del funksjoner, regnskapet og lignende, vil måtte overføres til det nye menighetsrådet før det er avsluttet.

Fjaler sokneråd mener funksjonsperioden bør begynne 1. november, da "det er ønskeleg at det sittende rådet som har erfaring handsamar påfølgjande års budsjettframlegg til kommunen."

En del spør hvilke konsekvenser prøveordningen vil få for de menighetene som deltar i forsøket med valg hvert annet år på halvparten av medlemmene, dvs. for de som er valgt for fire år i 2007. Prøveordningen bør ikke ha tilbakevirkende kraft for funksjonsperioden til det sittende menighetsrådet, mener Lørenskog. En mener at det derfor kun skal være halve menighetsrådet som velges i 2009, og at disse primært bør velges for fire år, med mindre forsøket skal avsluttes i 2011.

Oppsummering

Få av høringsinstansene har uttalt seg mot å endre funksjonstiden for menighetsråd til 1. oktober og bispedømmerådene til 1. januar. Noen instanser påpeker at en bør unngå uklarhet i overgangen mellom de sittende rådernes funksjonsperiode og innføringen av de nye ordningene.

Et særlig spørsmål er om menighetene som er med i ordningen med valg hvert annet år på halvparten av medlemmene, bør kunne videreføre denne ordningen som Kirkemøtet har åpnet for, og som er forutsatt avsluttet i 2011 eventuelt i 2013, se også punkt 7.11.

7 Ytterligere forslag til tiltak

7.1 Tid og sted for valgene

7.1.1 Felles kirkelig valgdag – samtidighet med andre offentlige valg

Arbeidsgruppen foreslår at de direkte kirkelige valgene i 2009 legges til en felles valgdag over hele landet, samme dag som stortingsvalget. Dette vil bidra til å gjøre valgene tilgjengelige for flest mulig av kirkens stemmeberettigede medlemmer. Fra 2011 foreslår arbeidsgruppen at de kirkelige valgene skal finne sted samtidig med kommune- og fylkestingsvalget. Dette vil medføre at valgperioden for de som velges i 2009 blir 2 år, og det vil gi to anledninger til utprøving av ulike valgordninger innen utgangen av 2011.

Arbeidsgruppen drøfter de ulike mulighetene og refererer til de gode erfaringene som er gjort ved de senere valgene med å avvikle valget samtidig med stortingsvalget.

Høringsinstansenes merknader

Mer enn 70 % av de lokale høringsinstansene har uttalt seg om disse spørsmålene. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 60 % går inn for å avholde valget samtidig med offentlige valg, mens 10 % er avvisende til dette og 5 % er spørrende til en slik ordning. Tar vi bare med de som har svart direkte på dette forslaget, er det over 80 % som går inn for at kirkevalgene avholdes samtidig med offentlige valg, mens knapt 15 % er imot en slik ordning.

Blant de sentrale og regionale organene og organisasjonene er det ca. halvparten som ønsker at valgene skal avvikles samtidig med offentlige valg, mens 20 % er imot ordningen. Vel 75 % har uttalt seg om dette temaet.

De lokale organene synes å være mer positive til forslaget enn sentrale og regionale organer og organisasjoner.

De aller fleste går inn for å gjennomføre valget på en felles valgdag, men det er uenighet om denne valgdagen bør avvikles samtidig med et offentlig valg eller avvikles det året hvor det ikke er offentlig valg.

De som går mot å avholde valget samtidig med offentlige valg, henviser til kirkelige, kirkepolitiske, politiske grunner og ikke minst forholdet til andre tros- og livssynssamfunn.

Ellingsrud menighetsråd mener det bør vurderes å gjennomføre de kirkelige valgene på et annet tidspunkt enn de offentlige valgene og tror at dette kan "føre til at det blir større oppmerksomhet rundt de kirkelige valgene i media og blant folk flest, og at flere av kirkens medlemmer benytter sin stemmerett.

En del vil unngå at valgene drukner i de politiske valgene (Sofienberg menighetsråd, Stovner menighetsråd, Bjørgvin bispedømmeråd, Agder bispedømmeråd) eller har frykt for at valgene skal politiseres, (Oslo bispedømmeråd.). Fusa sokneråd tror at dersom en legger kirkevalget samtidig med offentlige valg, vil det medføre "at dei kyrkjelege druknar i den politiske "støyen" kring desse vala, evt. medføre at dei kyrkjelege vala vert politiserte." Andre mener valgene bør holdes atskilt, også fordi det blir for mange lister og forholde seg til. (Gran/ Tingelstad menighetsråd)

Andre argumenter mer prinsipielt og mener at valget bør frikobles fra offentlige valg.

Møre bispedømmeråd og flere peker på at det ikke kan være riktig å knytte kirkevalgene til statens valgdag når tanken er å fjerne bånd mellom kirken og staten på andre områder. Fåberg har prinsipielle innvendinger mot å legge valget samtidig med offentlige valg, særlig når utviklingen går i retning av større selvstendighet.

Flere, bl.a. MF, henviser til, og sier seg enig i det som uttrykkes enstemmig i innstillingen Samme kirke – ny ordning (Bakkevig I-utvalget): "Av religionspolitiske og kyrkjelege grunnar er det viktig å skille dei (kyrkjelege vala) frå offentlege val. Utvalget meiner desse vala må ha tydeleg karakter som kyrkjelege val. Dette bør makerast ved at valtinget vert opna i samband med ei gudsteneste og vert halde i kyrkja og/eller i eit anna lokale som vert nytta til gudstenester, eller som på anna vis er knytt tilkyrkjeleg verksemd i soknet" (s. 136).

Misjonshøgskolen (MHS) viser også til Bakkevig I-utvalgets enstemmige og prinsipielle begrunnelse for å skille kirkelige og politiske valg. "På denne bakgrunn er det oppsiktsvekkende at Bakkevig II-utvalget med en rent pragmatisk begrunnelse foretar en helomvendning og enstemmig går inn for den motsatte konklusjon. Argumentasjonen fortøner seg her som nokså overfladisk."

Forholdet til andre tros- og livssynssamfunn understrekes av en god del. Agder og Telemark bispedømmeråd tar til etterretning at valget skal holdes på same dag som offentlige valg, men ser det som uheldig at Den norske kirke som trossamfunn skal gis et mer offentlig preg enn valg i andre trossamfunn. Dette bidrar til forskjellsbehandling. Bjørgvin bispedømmeråd legger til: "Det er høgst forståeleg at andre kyrkjесamfunn har protestert mot ei slik ordning."

HEF "vil sterkt fraråde et politisk vedtak om at kirkelige valg skal avholdes samme dag som allmenne, offentlige valg."

At andre tros- og livssynssamfunn i prinsippet kan benytte samme ordning, må betegnes som "illusorisk" (Fåberg menighetsråd).

KUN støtter at kirkelige valg gjennomføres på samme dag som offentlige valg, men en "forutsetning er at de kirkelige valgene ikke kan sammenblandes med politiske valg, og at det vises tilbørlig respekt for de med politisk stemmerett som ikke er medlem av Den norske kirke."

De som støtter forslaget om å avvikle valget samtidig med stortingsvalget, begrunner det særlig med de positive erfaringer en har hatt de steder som har benyttet den ordningen. Mange viser til at valgdeltakelsen har økt i sokn som avvirket menighetsrådsvalget samtidig med stortingsvalget, ikke minst der valglokalet lå i samme bygning.

PF viser til innstillingen som nevner at "det kan bli vanskelig å få oppmerksomhet om de kirkelige valgene ... På den annen side kan sistnevnte argument snus: Ved å legge de kirkelige valg tettere opp til kommunevalget oppnår en kanskje at de kirkelige valgene ikke bare handler om "kirkeinterne" spørsmål, men at lokalmenighet, bispedømme og Den norske kirke sentralt må forholde seg åpent til, og vise engasjement i forhold til, en større bredde av saker. Ved å legge valget sammen med de øvrige valgene sender en også et signal til alle medlemmer om at en fristilt kirke ikke trenger å gå i retning av en "foreningskirke", men at Den norske kirke fortsatt vil være offentlig og åpen."

Ikke alle har uttalt seg om en kirkevalget bør avvikle samtidig med stortingsvalget eller samtidig med kommune- og fylkestingsvalget.

Ca. 20 % av de lokale høringsinstansene har uttalt seg direkte om valget bør følge kommunevalgperioden. Av de som har svart direkte på dette forslaget, er det litt over halvparten som ønsker å legge valget samtidig med kommunevalget, mens litt under halvparten er imot en slik løsning.

Noen, særlig menighetsråd ute i distriktene eller i små sokn, understreker problemet med å avholde kirkevalg samtidig med kommunevalg. Møre bispedømmeråd uttaler at "det i dei små

kommunane i mange høve vil vere dei same folk ”å ta av” til desse vala, noko som vil gjere det vanskelegare å få folk til å stå på soknerådlista”.

Rovde sokneråd og flere andre peker på at ”i små kommuner vil truleg medlemmer vegre seg for å stille til kyrkjeval dersom dei samstundes står på kommunelista og ikkje veit om dei også kjem inn i kommunestyre.”

Sør-Hålogaland bispedømmeråd understreker viktigheten av at valg av menighetsråd ikke mister oppmerksomheten til fordel for valg til bispedømmeråd og Kirkemøte, når alle valgene skal foregå samtidig.

Oppsummering

Høringsinstansene er opptatt av tiltak som kan øke valgoppslutningen. Erfaringene med å legge valget samtidig med stortingsvalget har bidratt til dette, og mange ønsker derfor å videreføre denne ordningen. Dette synes å være den viktigste begrunnelsen. Hvorvidt en foretrekker å avholde valget samtidig med stortingsvalget eller kommunevalget i fortsettelsen, synes å ha mindre betydning enn at valget foregår samtidig med et offentlig valg.

Selv om det også er sterke prinsipielle innvendinger mot å avholde valget samtidig med et offentlig valg, utgjør disse bare et mindretall (ca. 15 % av de lokale organene og ca. 20 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene som har avgitt uttalelse). Det er derfor solid flertall for å avholde valget samtidig med offentlig valg ut fra det foreliggende høringsmaterialet. Erfaringene med valget i 2009 og 2011 vil kunne gi svar på om valget i fortsettelsen bør gjennomføres samtidig med kommunevalget, eller om en bør legge det til de årene det er stortingsvalg.

7.1.2 Valg i umiddelbar nærhet til og med samme åpningstid som det offentlige valget

Arbeidsgruppen foreslår at valgene på den felles valgdagen av praktiske grunner finner sted i lokaler i umiddelbar nærhet til stedet for de politiske valg.

Arbeidsgruppen foreslår at det kirkelige valglokalet holder samme åpningstid som det offentlige valglokalet.

Dette medfører, mener arbeidsgruppen, at valget må ha stemmesteder i alle offentlige valgkretser. Arbeidsgruppen understreker at lokale forhold vil være bestemmende for om valget vil finne sted i samme bygning, nærliggende bygning eller samme lokale. Bruk av tilstøtende eller samme lokale som offentlig valg må avklares med det kommunale valgstyret.

Høringsinstansenes merknader

Ca. 30 % av de lokale organene har uttalt seg om valglokalene plassering i forhold til de offentlige valglokalene, og nesten samtlige av de som har uttalt seg, slutter seg til forslaget fra arbeidsgruppen. Dette skyldes nok for en stor del at det er de som har gått inn for at valget skal avvikles samtidig som stortingsvalg, som har svart på dette spørsmålet og understreket ønsket om stor grad av nærhet mellom lokalene. Også blant de sentrale og regionale organene og organisasjonene som

har uttalt seg om dette, er det et stort flertall som understreker betydningen av at valglokalene ligger i umiddelbar nærhet av hverandre.

Nesten samtlige som har uttalt seg direkte om åpningstid, går inn for at det må være samme åpningstid som ved det offentlige valget. Det synes å være en konsekvens av at valget skal foregå i lokaler i umiddelbar nærhet av det der det politiske valget skal holdes.

Instansene er noe uenige om hvor nært lokalene bør ligge hverandre.

De kirkelige råd i Rindal og Surnadal (bestående av 6 sokneråd og ett fellesråd) viser til erfaringene ved de siste valg: "Jo nærmere fysisk soknerådsval og kommune/stortingsval valget var, jo høyere valgdeltakelse." De har følgende konklusjon: "Valg bør skje i samme hus."

Gjerstad menighetsråd mener valglokalet bør ligge så nær opp til stemmelokalet for de offentlige valg som mulig. "Om ikke i samme lokale - det er neppe ønskelig eller hensiktsmessig, så i hvert fall i samme bygning sik at stemmeberettigede ved menighetsrådsvalg så rasjonell som mulig også blir "sluset" inn i lokalet for de kirkelige valg."

Enkelte går enda lenger: Rygge menighetsråd "skulle gjerne sett at det ble benyttet samme lokale på valgdagen," som ville gitt mulighet for en enklere administrasjon av ordningen"

Egersund menighetsråd mener det burde være mulig å gjennomføre valget i samme lokale på samme tid som stortingsvalg/kommunestyrevalg."

Noen ønsker å legge så nært opptil det offentlige valglokalet som mulig, mens andre understreker at valget må holdes i atskilte lokaler, bl.a. for å synliggjøre valget som et selvstendig kirkelig valg og for å unngå ev. sammenblanding med det offentlige valget.

Et flertall av STLs medlemmer "mener forslaget om felles valgdag og valglokalisering er i strid med intensjonene i forslaget til ny § 16 om likebehandling av tros- og livssynssamfunn i Norge og at en slik sammenblanding derfor ikke bør skje."

Likestillings- og diskrimineringsombudet "ønsker å påpeke at det kan være uheldig å styrke Den norske kirkes posisjon ytterligere ved å ha en felles valgdag for offentlige valg og kirkens interne valg slik innstillingen foreslår."

Oslo kirkelige fellesråd understreker viktigheten av å legge valglokaler i nær tilknytning til øvrige offentlige valg for å få den ønskede effekt, og legger til: "Det er noen religionspolitiske utfordringer, men mener dette er løsbart i de lokale dialoger mellom kommune og andre tros- og livssynssamfunn."

KA peker også på de religionspolitiske utfordringene, og understreker "viktigheten av det også fra Kommunal- og regionaldepartementet og KS informeres og legges til rette for gode lokale løsninger.

Enkelte menigheter som har mange valgkretser mener det bør legges til rette for at valget kan foregå i en begrenset periode eller legges til et av de øvrige kirkelige valgstedene.

De som problematiserer dette mener at en lokalt og i samvirke med kommunens valgstyre, vil finne fram til tjenlige lokaler.

Kommunal- og regionaldepartementet "forutsetter at gjennomføringen av kirkevalg ikke vil virke forvirrende og sammenblandende med gjennomføringen av ordinære politiske valg ... Dersom stemmegivning skal avholdes i umiddelbar nærhet til eller i ordinære stemmelokaler, forutsetter vi at dette skjer etter avtale med lokale valgmyndigheter og at rimelige forholdsregler tas for å unngå sammenblanding med politiske valg."

Oppsummering

Høringsinstansene gir solid støtte til forslaget om at valget finner sted i lokaler i umiddelbar nærhet til stedet for de politiske valg, og at det kirkelige valglokalet har samme åpningstid som det offentlige valglokalet.

Flere understreker samtidig at ønsket om å øke valgdeltakelsen ikke må føre til uryddighet eller usikkerhet omkring avviklingen av kirkevalgene i forhold til det offentlige valget. Det er derfor viktig at valgene holdes tydelig atskilt. På steder der valgene må avholdes i samme bygning eller eventuelt også i samme lokale fordi det ikke finnes gode alternative ordninger, må dette avklares med det kommunale valgstyret.

Selv om mange mener det er ønskelig at kirkevalget foregår samtidig og med samme åpningstid som stortingsvalget i alle valgkretsene, påpekes det et behov for fleksibilitet og lokal tilpasning, for eksempel på grunn av personellmessige og økonomiske ressurser. Dette kan både gjelde valgsted og åpningstid. Noen påpeker at menighetsrådet bør kunne avgjøre om det skal være lokaler på alle steder og med samme åpningstider som ved stortingsvalget. I slike tilfeller må det sørges for tydelig informasjon til velgerne om valgsted og tidspunktet for valget. Enkelte mener det vil her være behov for nærmere retningslinjer og veiledning.

7.2 Forhåndsstemming

Arbeidsgruppen mener det bør være rikelig mulighet for forhåndsstemming. Slik blir valgene tilgjengelige for så mange av kirkens medlemmer som mulig. Når de ordinære valgene legges samtidig med offentlige valg, foreslår arbeidsgruppen at det gis anledning til forhåndsstemming i tilknytning til gudstjenestene i perioden for forhåndsstemming. Arbeidsgruppen mener forhåndsstemming må finne sted på sentrale og tilgjengelige steder i soknet. Arbeidsgruppen foreslår at forhåndsstemming i tilknytning til gudstjenester finner sted i kirken eller nærliggende lokale.

Høringsinstansenes merknader

Ingen synes å ha innvendinger mot dette forslaget. Alle er opptatt av å legge forholdene best mulig til rette for forhåndsstemming, både i tilknytning til egnede lokaler og i tilknytning til den utbredte tradisjonen med forhåndsstemming i tilknytning til gudstjenestene de nærmeste søndagene før valgdagen.

Enkelte mener en bør kunne vurdere om valget i tilknytning til gudstjenesten siste dagen før valget, eventuelt samme dagen som valget, bør foregå som ordinært valg dersom det rent teknisk kan gjennomføres med avkrysning i manntallslisten etc. Det er tidkrevende å avvikle et valg med forhåndsstemmer dersom mange vil stemme. Og dersom køen blir lang, vil en god del droppe å avgi sin stemme.

Enkelte er engstelige for at antall forhåndsstemmer skal synke når mye av vekten legges på en felles valgdag. Engasjementet for å legge til rette for at velgerne kan forhåndsstemme, også i tilknytning til gudstjenestene før valgdagen, bør derfor vies spesiell oppmerksomhet ved prøveordningen. Ulike lokale ordninger og opplegg for forhåndsstemming bør gjøres til gjenstand for evaluering mht. hvilken effekt det har, og hva som fremmer valgdeltakelsen.

Tidligere har det også vært anledning til å forhåndsstemme i tilknytning til andre arrangement i kirken. Enkelte steder har det bidratt til oppmerksomhet og interesse

for valget både blant ungdom, konfirmantforeldre etc. Noen peker på at slike ordninger skal videreføres.

7.3 Valgkort og informasjon om stemmerett og valgbarhet

Arbeidsgruppen foreslår at det sendes ut valgkort til alle stemmeberettigede kirkemedlemmer. Dette understøttes av koordinerte informasjonskampanjer med informasjon om stemmerett og valgbarhet og tid og sted for valgene.

For å gi kirkemedlemmene reell mulighet til å delta ved valgene er informasjon til medlemmene om deres rettigheter og om tid og sted for valgene en grunnleggende faktor. Medlemsundersøkelsen Folkekirke 2000 (Stiftelsen KIFO) viste at 30 % av medlemmene ikke kjenner til sine rettigheter eller til når og hvor valget finner sted.

Høringsinstansenes merknader

Mange mener at valgkort er et godt middel for å gjøre medlemmene oppmerksomme på valget, og dermed også øke valgdeltakelsen. Bruk av valgkort oppleves som en personlig informasjon både om valget, tid og sted for valget og informasjon om at en står oppført i Den norske kirkes medlemsregister.

Ca. 30 % av høringsinstansene har uttalt seg om forslaget om utsending av valgkort til alle stemmeberettigede kirkemedlemmer. Av alle som har avgitt uttalelse, er det 28 % som sier ja til valgkort, mens kun 2 % svarer nei. Av de som har svart direkte på spørsmålet om bruk av valgkort, er det ca. 85 % som går inn for bruk av valgkort, mens under 10 % svarer nei til dette. Vel 8 % har merknader som gjør det vanskelig å rubrisere svarene i en ja- eller nei-kategori. Mange legger til at forutsetningen for å benytte valgkort er at økonomien til dette sikres.

Av de sentrale og regionale organene og organisasjonene er det 30 % som ønsker å ta i bruk valgkort, men ingen uttaler seg mot denne muligheten.

Borg bispedømmeråd og biskop mener bruk av valgkort og informasjon til velgerne, "er avgjørende for å lykkes med avvikling av valgene."

De som er tilbakeholdne med å støtte utsendelse av valgkort, er skeptiske til å bruke penger på dette, eller mye penger på dette, som kunne vært benyttet til andre tiltak.

Flå og Nes kirkelige fellesråd mener "kostnaden ved produksjon og utsending av valgkort står ikke i forhold til nytten, særlig i små oversiktlige kommuner som våre."

En del peker på at både viktigheten av å gjøre bruk av valgkort, og at dette også kan gi grunnlag for nødvendig oppdatering av medlemsregisteret. (Tunsberg bispedømmeråd, Larvik kirkelige fellesråd)

HEF anmoder om at "det primært sendes et brev til alle husstander i Norge...og at mottakerne gjøres uttrykkelig oppmerksom på hvordan man skal forholde seg dersom man er feilaktig oppført som medlem av Den norske kirke. Det må tilbys en enkel og kostnadsfri metode for den enkelte til å rette eventuelle feiloppføringer."

KA "ser bruk av valgkort som en god mulighet til å skape bevissthet omkring de kirkelige valg. Hvorvidt dette skal prioriteres vil etter KAs oppfatning avhenge av de totale rammer som stilles til disposisjon."

Oppsummering

Bruk av valgkort er mange opptatt av. Hovedpoengene som går igjen, er at dette er nødvendig og en god ordning for å informere kirkemedlemmene om sine rettigheter og få medlemmene til valgurnene, samtidig som det kan bidra til en oppdatering av medlemsregisteret. Andre ser verdien av å benytte valgkort, og sier i utgangspunktet ikke nei til det, men er mer spørrende til om kostnadene står i forhold til effekten, og om midlene heller burde vært brukt til andre tiltak.

7.4 Manntall basert på Den norske kirkes medlemsregister

Arbeidsgruppen foreslår at det utvikles en modul i medlemsregister for Den norske kirke for produksjon av manntall.

Det er ikke så mange som har uttalt seg om dette direkte, men de som har merknader til forslaget, er opptatt av at menighetene får et ajourført og oppdatert manntall som er sortert på sokn og stemmekretser.

7.5 Stemmerett i annet sokn enn bostedssoknet

Arbeidsgruppen mener at det bør bli lettere adgang til å oppnå stemmerett og valgbarhet i annet sokn enn der man er bosatt.

Arbeidsgruppen mener det er grunn til å vurdere om kriteriene for å oppnå stemmerett og valgbarhet i et annet sokn bør oppmykes.

Høringsinstansenes merknader

Av de ca. 20 % som har uttalt seg, mener 90 % av de lokale organene at det bør bli lettere adgang til dette, mens ca. 5 % sier nei og 5 % er usikre, spørrende eller skeptiske til at det bør bli lettere å oppnå stemmerett og valgbarhet i annet sokn enn der man er bosatt.

Ca. 30 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene har uttalt seg om dette, 23 % støtter forslaget, ingen sier nei, men 7 % er spørrende og noe usikre.

Mange av de som støtter forslaget, gir ingen nærmere begrunnelse for sitt standpunkt.

Stavanger bispedømmeråd uttaler at "en slik ordning vil være i samsvar med det bispedømmerådet har ønsket i flere år."

Bispemøtet "ser at den geografiske soknstrukturen også utfordres på mange måter, ikke minst i de store byene. Dette er en utfordring som ikke uten videre er lett å håndtere. Vi står på mange måter i et dilemma hvor vi må ivareta hensyn til soknet på den ene siden og hensyn til kirkemedlemmet på den annen side. Bispemøtet registrerer at mange ønsker å gjøre det lettere å oppnå stemmerett og valgbarhet i et annet sokn, og stiller seg foreløpig avventende til dette."

Lillehammer kirkelige fellesråd er uenig i at det bør bli lettere å få adgang til stemmerett/valgbarhet i annet sokn, da det "vil kunne føre til utarming av allerede "svake" menigheter.

Noen mener dette behovet ikke bare finnes i urbane strøk, men også kan gjelde i distriktene, der de eldre velger å overlate husene/gårdene til sine barn og selv flytter til en leilighet i bysenteret

som ligger i nabosoknet, men føler seg fremdeles tilknyttet til soknet der de har bodd gjennom et helt liv.

Oppsummering

Av de som har svart, er det et stort flertall som går inn for at det må bli lettere adgang til å oppnå stemmerett og valgbarhet i et annet sokn enn der en er bosatt. De fleste gir ingen begrunnelse for sitt standpunkt, hvilket kan bety at de i hovedsak slutter seg til de momentene og den anbefalingen som arbeidsgruppen har anført. Personer som engasjerer seg i en annen menighet enn der de er bosatt, bør i større grad enn hittil kunne gis stemmerett og valgbarhet i det soknet der de engasjerer seg.

7.6 Elektronisk stemmegivning

Arbeidsgruppen har drøftet innføring av elektronisk stemmegivning, men foreslår at en avventer eventuelle forsøk med dette ved offentlige valg, før en vurderer innføring av dette ved kirkelige valg.

En del av høringsinstansene har uttalt seg om dette og uttrykt ønske om at elektronisk valg tas i bruk så snart som mulig.

Fjaler sokneråd "trur at dei kyrkjelege vala vil skåre stort på" å innføring av elektronisk valg "og det bør innførast så raskt som praktisk mogeleg."

7.7 Informasjon om nominasjonsprosessen og presentasjon av kandidatene

Arbeidsgruppen mener at alle stemmeberettigede kirkemedlemmer må få informasjon om nye valgordninger, nominasjonssystem og nominasjonsprosess.

Arbeidsgruppen foreslår at presentasjon av kandidatene tilrettelegges slik at den er tilgjengelig for alle stemmeberettigede kirkemedlemmer forut for valgene, i forbindelse med valgene og i stemmelokalet både ved forhåndsstemming og på valgdagen.

Dette er et tiltak som mange har merknader til, og mange av de mer generelle merknadene til hele valgordningen berører nominasjonsprosessen og presentasjonen av kandidatene. Dette er behandlet ovenfor, se særlig punkt 6.3.

7.8 Senket stemmerettsalder

Arbeidsgruppen foreslår at den kirkelige stemmerettsalderen senkes til det året kirkemedlemmet fyller 15 år (religiøs myndighetsalder). Spørsmålet om valgbarhet for ungdom mellom 15 og 18 år henvises til videre juridisk avklaring.

Arbeidsgruppen viser til Kirke/stat-utvalget (Bakkevig I-utvalget), som foreslo å senke stemmerettsalderen til 15 år, men beholde valgbarhetsalder på 18 år. I 2005 var det forsøk med senket stemmerettsalder i 220 sokn, men det var få som benyttet stemmeretten.

Arbeidsgruppen peker på at en ved å senke stemmerettsalderen til 15 år, gjør det mulig å knytte opplæring om stemmerett og valgbarhet til konfirmasjonstiden, myndiggjøre ungdom og utvikle den demokratiske kulturen i kirken.

Høringsinstansenes merknader

Ca. halvparten av de lokale organene har kommentert dette forslaget. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 25 % som går mot å senke stemmerettsalderen, mens 20 % støtter forslaget. Tar vi bare med de som har uttalt seg om dette forslaget direkte, er det vel 50 % som sier nei, og 40 % som ønsker å senke stemmerettsalderen.

Av sentrale og regionale organer og organisasjoner som har avgitt uttalelse, er det 30 % som ønsker å senke stemmerettsalderen, mens 13 % er imot dette.

Mange er imot forslaget med henvisning til at stemmerettsalderen bør følge alder for valgbarhet, samtidig som mange understreker at de kirkelige reglene på dette området bør følge de reglene som gjelder for offentlige valg, ikke minst når valgene skal avvikles samtidig. Mange uttaler at stemmerettsalderen bør følge stemmerettsalderen ellers i samfunnet.

De som støtter forslaget, peker på at det er naturlig, rimelig og rett at en får stemmerett når en når den kirkelige myndighetsalderen, selv om en ikke er formelt valgbar.

Slettebakken menighetsråd ønsker helst "at både stemmerett og valgbarhet oppnås ved gjennomført konfirmasjon."

Sør-Hålogaland bispedømmeråd understreker viktigheten av lederutvikling, rekruttering, innflytelse og opplæring i demokratiske prosesser og ordninger, og behovet for videreutvikling av regionale ungdomsting og bispedømmevise ungdomsråd. Rådet foreslår videreutvikling av et kirkelig ungdomsdemokrati.

TF mener at å senke stemmerettsalderen til 15 år neppe vil "ha nevneverdig betydning for oppslutningen om de kirkelige valg, men ser flere andre grunner for å støtte forslaget.

TF anfører at slike endringer aktualiserer spørsmålet om hva som skal være menighetsrådets primære oppgave, i spenningen mellom forvaltningsmessige mer "åndelige" oppgaver. "Jo mer de forvaltningsmessige oppgavene framheves, desto mindre naturlig vil det være å åpne rådene for ungdom under myndighetsalder, desto mindre motivert vil de unge selv antakelig også være for å delta i rådsarbeidet. Spriket i menighetsrådenes oppgaver er imidlertid et generelt problem, og tør være mye av grunnen til de tiltakende vanskene med overhodet å rekruttere kandidater til valgene, et problem som nevnes i innstillingen, men som ikke får den oppmerksomhet det fortjener."

Flere påpeker behovet for at også 17-åringene så snart som mulig bør være valgbar.

De fleste som ikke går inn for å senke stemmerettsalderne til 15 år, begrunner det med at stemmerettsalderen bør være den samme som ved politiske valg.

Halden kirkelige fellestråd mener konfirmantene bør få opplæring om kirkens demokratiske oppbygging, og at konfirmantene bør delta i "prøvevalg, slik man gjør det i den videregående skolen ved offentlige valg. Prøvevalg er med på å gjøre ungdommene interessert og engasjert."

Enkelte stiller seg positive til å prøve ut senket stemmerettsalder, men en "må se på erfaringene fra en slik forsøksordning før senket stemmerettsalder innføres."

Fjaler sokneråd mener at "ungar på 15 år ikkje er modne til å inneha verv, og er ikkje reflekterte nok til å stemme...Det er elles meir enn nok oppgaver i lokalkyrkjelyden å utfordre ungane på utanom rådsarbeid."

Kvernes menighetsråd mener sakene på menighetsrådet medfører at "15-16 åringene gjerne fort vil gå trøtt" og foreslår heller at det opprettes Ungdommens menighetsråd, som får tilsendt saklisten og kan komme med innspill i de saker de finner aktuelle. "En fra de unges menighetsråd gis rett til

å møte i menighetsrådet med tale og forslagsrett. Ungdommens menighetsråd kan gjerne være felles for alle menigheter i samarbeidsområdet.”

Oppsummering

Forslaget om å senke stemmerettsalderen får lunken mottakelse blant høringsinstansene. Et flertall av de lokale kirkelige organene går mot forslaget, mens det blant sentrale og regionale organer og organisasjoner er 30 % som støtter forslaget, og 13 % er mot å senke stemmerettsalderen. Hovedbegrunnelsen som anføres for ikke å støtte forslaget, er at stemmerettsalderen bør være den samme som for politiske valg. De som støtter forslaget, vektlegger at den religiøse myndighetsalder bør få betydning for ungdommenes rett til og muligheter for å stemme ved kirkelige valg.

7.9 Tiltak for å stimulere ungdom til deltakelse i det kirkelige demokratiet

Arbeidsgruppen foreslår at ordningen med at fire representanter valgt fra Ungdommens Kirkemøte har tale- og forslagsrett på Kirkemøtet videreføres.

Arbeidsgruppen går inn for å forsterke gjeldende bestemmelse ved å tallfeste at for eksempel 20 % av kandidatlisten ved valg av bispedømmeråd må være kandidater som er under 30 år.

Høringsinstansenes merknader

Vel 5 % av de lokale kirkelige organene og 15 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene har uttalt seg om forslaget om at ordningen med fire representanter valgt fra Ungdommens Kirkemøtet med tale- og forslagsrett videreføres. Ingen er mot denne ordningen. Samtlige av de som har uttalt seg, støtter at denne ordningen videreføres.

Det er ikke så mange som har kommentert forslaget om å regelfeste at 20 % av kandidatlistene skal være kandidater under 30 år, men de fleste som har kommentarer støtter mer generelt tiltak som kan stimulere ungdom til deltakelse i det kirkelige demokratiet.

Menighetsrådene i Ål mener en at en i stedet for å senke stemmerettsalderen, bør vurdere om de tre representantene fra Ungdommens Kirkemøte bør få stemmerett, og at en også her har en nedre aldersgrense på 18 år.

TF støtter forslaget, men mener også at ordningen med representasjon fra de teologiske lærestedene har vært ”et viktig demokratiserende tilskudd til forhandlingene og det har bidratt til å høyne Kirkemøtets anseelse og den oppmerksomhet som har blitt dets virksomhet til del.”

Oppsummering

Samtlige av de som har uttalt seg, støtter at ordningen med at fire representanter valgt fra Ungdommens Kirkemøtet deltar på Kirkemøtet med tale- og forslagsrett, videreføres.

Høringsmaterialet er spinkelt og gir ikke grunnlag for å trekke klare konklusjoner når det gjelder forslaget om at kandidatlistene for valg til kirkelige organer, særlig bispedømmerådet, skal ha minimum 20 % kandidater under 30 år.

Høringsinstansene synes å være mer opptatt av å gi ungdom andre muligheter til

deltakelse i det kirkelige demokratiet, ikke minst gjennom å styrke Ungdommens Kirkemøte.

7.10 Tiltak for å gjøre det mer attraktivt å påta seg kirkelige verv

Arbeidsgruppen foreslår at ordningen med kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste styrkes, slik at det blir mulig for kandidater i alle slags yrker å påta seg arbeidskrevende kirkelige verv.

Arbeidsgruppen foreslår at ordningen med frikjøp for de mest arbeidskrevende kirkelige vervene (kirkerådsleder, bispedømmerrådsleder, leder i Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd, fellesrådsledere i store fellesrådsområder) styrkes, slik at muligheten til å påta seg lederverv ikke er avhengig av yrkessituasjon.

Møtegodtgjørelse bør også vurderes.

Arbeidsgruppen foreslår at det innføres en ordning med rett til barnepass under møter i de kirkelige rådsorganene.

Høringsinstansenes merknader

Ca. 20 % av de lokale organene har uttalt seg om disse tiltakene. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 30 % som gir sin støtte til at ett eller flere av disse ordningene blir realisert. Av de som har uttalt seg direkte om disse tiltakene, er det 95 % som er for, 1 % mot og 4 % som er spørrende.

30 % av sentrale og regionale organer og organisasjoner har uttalt seg om disse ordningene. Samtlige gir sin støtte til at slike ordninger tas i bruk for å gjøre det både mulig og mer attraktivt å påta seg kirkelige verv.

Mange støtter forslagene generelt, mens en del særlig understreker betydningen av noen av ordningene. Noen ser ordningen med tapt arbeidsfortjeneste som særlig viktig, mens andre nevner møtegodtgjørelse, rett til barnepass eller frikjøp for særlig krevende kirkelige verv som veldig viktige.

Uttalelsen fra Vestre Toten kirkelige fellesråd er typisk for mange: "Dugnadsinnsats og gratisarbeid er vanlig og nødvendig i kirken, men honorarer/møtegodtgjørelse må være tilsvarende som for verv i det offentlige."

Agder bispedømmerråd støtter innføring av godtgjørelse til valgstyret og valgte representanter på lik linje med godtgjørelse ved politiske valg "i den forstand at alle typer yrkesgrupper kan ha anledning til å delta", men sier videre at "det er et paradoks å bruke så store summer til demokratireformen, samtidig som kirken utfordres av svært begrensede ressurser for å kunne gjennomføre sine primære oppgaver."

Oppsummering

Samtlige høringsinstanser som har uttalt seg om aktuelle tiltak som kan gjøre det mer attraktivt å påta seg kirkelige verv, gir sin støtte til at slike ordninger tas i bruk innenfor en rimelig ramme. Mange understreker betydningen av frivillig arbeid og dugnadsinnstas i kirken, men at de som velges til særskilte verv, må få nødvendig godtgjørelse og kompensasjon som ellers i samfunnet for å kunne skjøtte vervet.

7.11 Valgperiodens lengde

Arbeidsgruppen foreslår ikke endringer i valgperiodens lengde.

Høringsinstansenes merknader

Det er ikke mange som har uttalt seg om dette temaet. Dette kan tolkes slik at de som ikke ønsker en endring, eller går inn for en kortere valgperiode, anser at valgperioden bør være 4 år. Enkelte har også spørsmål om hvordan prøveordningen med valg hvert annet år på halvparten av medlemmene skal tilpasses de nye prøveordningene som nå foreslås, jf. punkt 6.6.2.

Noen få peker på behovet for å redusere valgperioden for menighetsrådene.

Hidra menighetsråd mener valgperioden "bør være to år. Det oppleves i dag som vanskelig for mange å ta på seg verv som går over så lang tid som fire år."

Holmlia mener en bør utrede muligheten for to-årsperioder, som etter "vår mening øke muligheten for å få kandidater og dermed vil man også kunne øke oppslutningen."

Nittedal kirkelige fellesråd og Nittedal menighetsråd ønsker forsøk med valgperiode på to år.

Andre ønsker å videreføre prøveordningen med valg hvert annet år av halvparten av medlemmene, og ser helst at denne ordningen blir permanent. (Se punkt 6.6.2)

Enkelte av de menigheter som er med på forsøket finner det svært urimelig at de som ble valgt for perioden 2007 til 2011, kun skal sitte i to år.

Oppsummering

Høringsmaterialet gir ikke grunnlag for å si at valgperioden bør reduseres. I forbindelse med prøveordningen med å avvikle valget samtidig med offentlige valg synes de fleste å akseptere at en beholder valgperioden på fire år.

Høringsinstansene har ingen sterke innvendinger mot at valget i 2009 kun vil være for to år, og at en dermed også kan gjøre forsøk med å legge valget samtidig med kommune- og fylkestingsvalget i 2011, jf. pkt. 7.1.1. Erfaringene med dette mener flere av høringsinstansene bør legges til grunn også når det gjelder lengden på valgperioden.

De menigheter som deltar i prøveordningen med valg hvert annet år på halvparten av medlemmene, har valgt medlemmer for perioden 2007 til 2011. De ønsker å videreføre forsøket og finner det urimelig at de som allerede er valgt for 4 år, kun vil sitte i to år.

7.12 Opplæringstiltak, styrking av valgadministrasjoner etc.

Arbeidsgruppen foreslår en rekke andre tiltak i forbindelse med forberedelse og gjennomføring av valget:

- styrke opplæringen av rådsmedlemmer
- styrke valgadministrasjonen ved å tilsette valgkoordinator i Kirkerådet
- tilføre bispedømmerådene ressurser knyttet til administrasjon, koordinering og informasjon
- tilføre menighetene nødvendige ressurser
- sørge for godtgjørelse til valgstyre og stemmestyrer

- gi nødvendig opplæring av valgansvarlige og annet nøkkelpersonell i bispedømmene og av valgansvarlige i soknene

Arbeidsgruppen understreker at skal reformen lykkes, er det nødvendig med et skolert valgapparat som kan bidra til kvalitet i forberedelse og gjennomføring av valgene.

Høringsinstansenes merknader

Mange av høringsinstansene har merknader til dette eller finner grunn til å understreke disse tiltakene og betydningen av dem. Noen understreker nødvendigheten av tilstrekkelige ressurser for at Kirkerådet og bispedømmerådene kan sørge for gode rammer for valget, hensiktsmessige ordninger og ikke minst god informasjon, veiledning og opplæring av valgstyrene. Skal det gjennomføres en prøveordning, må forholdene legges til rette for at en kan få prøvd ut det en skal på en skikkelig måte, og at forsøket blir evaluert. Skal dette lykkes, må menighetene tilføres nødvendige ressurser.

En god del kommenterer behovet for økte ressurser til tiltakene som er foreslått i demokratireformen, i relasjon til andre tiltak som det er behov for i kirken. Mange understreker tydelig at valgadministrasjonen må styrkes, og at dette må gjøres med friske midler, samtidig som en god del stiller spørsmål om disse midlene heller burde vært brukt til andre formål.

Merknader vedrørende økonomi er tatt opp i punkt 11.

Forslaget om å gi valgstyre og stemmestyre godtgjørelse på lik linje med andre offentlige valg, er det forslaget som flest har kommentert direkte.

25 % av de lokale organene og 30 % av de sentrale organene og organisasjonene har uttalt seg om dette, og over 95 % støtter forslaget. Ingen sier direkte nei, men enkelte er spørrende til om dette bør prioriteres dersom prøveordningen ikke blir fullfinansiert av staten.

Oppsummering

Høringsinstansene understreker at skal prøveordningen kunne forberedes og gjennomføres på en tilfredsstillende måte, må det bevilges friske midler til de kirkelige organene på alle nivåer. Det pekes på ulike tiltak som er nødvendige når det gjelder valgadministrasjon, opplæring og godtgjøring til valgstyret og stemmestyret.

7.13 Endring av betegnelse fra ”råd” til ”styre”

Arbeidsgruppen mener det bør vurderes å endre betegnelse på organene fra ”råd” til ”styre”.

Høringsinstansenes merknader

Litt under 20 % av de lokale organer som har avgitt uttalelse, har merknader til dette forslaget. Tar vi bare med de som har svart direkte på spørsmålet, er det 48

% som støtter forslaget om å vurdere å endre betegnelsen på organene fra "råd" til "styre", mens 44 % sier nei til dette, og 8 % er usikre eller spørrende til en slik endring.

Av de sentrale og regionale organene og organisasjonene som har avgitt uttalelse, er det ca. 25 % som uttalt seg om dette forslaget. Av samtlige som har uttalt seg, sier 10 % ja og vel 15 % nei til forslaget. Tar vi bare med de som har svart, tilsier det at 62 % er mot og 37 % for en endring.

De som støtter forslaget, ser gjerne at endringen tas i bruk relativt raskt, særlig når det gjelder de lokale kirkelige organene. Begrunnelsen som gis, er at dette er mer i samsvar med den rollen menighetsrådet har og bør ha. Menighetsrådet bør betegnes som menighetsstyre.

De som er mer avvisende til forslaget, har ulike grunner for det.

Bispemøtet peker på at å endre betegnelsen på kirkelige organer fra "råd" til "styre", "kan i utgangspunktet synes som en enkel og mindre vesentlig justering. Bispemøtet vil imidlertid ikke anbefale en slik navne-endring, og mener at den kan gi forskyvninger i forståelsen av rådenes mandat og egenart. Bispemøtet mener at utvalgets påstand om at rådsorganene "reelt sett er ... styringsorganer, ikke bare rådgivende organer", ikke er helt presis. I de kirkelige råd skjer det et samvirke mellom det folkevalgte element og den ordinerte tjeneste. Selv om rådsorganene har styringsoppgaver, er de også arena for et samvirke mellom embete og råd. Bispemøtet er dessuten tvilende til om "råd" oppfattes nedvurderende i alminnelig språkbruk, og viser videre til praksis i våre søsterkirker ("council", "Rat")."

Fagforbundet "er i tvil om en slik utvikling vil bidra til å styrke Den norske kirke og dens organer innenfor en folkekirke". Mens Fagforbundet teologene ønsker en slik endring og bruke betegnelsen menighetsstyre og bispedømmestyre, men legger til "det gjenstår å finne et tilsvarende navn for nåværende fellestråd".

Begrunnelsene er noe forskjellig. Enkelte mener begrepet "råd er allment kjent og godt innarbeidet, og bør derfor opprettholdes (Ingeborgrud menighetsråd).

Ørsta kyrkjelege fellestråd kommer med forslag om "å nytte "soknestyre" i staden for sokneråd/menighetsråd og kyrkjestyre i staden for kyrkjeleg fellestråd".

Oppsummering

Høringsinstansene er delt i synet på om en bør vurdere å endre betegnelse på organene fra "råd" til "styre". Menighetsrådene er mer åpne for å endre betegnelsen til "styre" enn de sentrale og regionale organene og organisasjonene. Men mens menighetsrådene deler seg på midten, er det 62 % av de sentrale og regionale organene som har svart, som ikke ønsker endring, og 37 % som er for en endring.

8 Tiltak for å styrke prosessene rundt framtidig utvelgelse av proster og biskoper

8.1 Ordning for utvelgelse av biskoper

Arbeidsgruppen foreslår at en revidert ordning for nominasjon og rådgivende avstemning prøves ut fram til 2013. Erfaringene fra forsøket legges til grunn ved utforming av ordning for tilsetting av biskop ved kirkelige organer.

Arbeidsgruppen peker på at overføring av tilsetningsmyndigheten for biskoper til kirkelige organer vil kreve grunnlovsendringer. Arbeidsgruppen foreslår at inntil det skjer, bør det gjøres forsøk med en revidert ordning for nominasjon og rådgivende avstemning ved bispeutnevnelser med utgangspunkt i den ordningen som Kirkemøtet anbefalte i 2007.

Arbeidsgruppen legger også fram to alternativer for framtidig tilsetningsordning av biskoper, direkte valg, eventuelt i to valgoganger, eller tilsetting av en blant de tre som har oppnådd fleste stemmer i den rådgivende avstemningen av et kirkelig organ på nasjonalt nivå.

Arbeidsgruppen nevner også muligheten for ta i bruk åremål eller om det bør bli mulig for kandidater å melde sin interesse.

Høringsinstansenes merknader

20 % av de lokale organene har uttalt seg om revidert ordning for bispeutnevning. Av samtlige som har avgitt uttalelse, er det 17 % som støtter dette, under 1 % er mot og vel 1 % er spørrende. Tar vi bare med de som har svart direkte, er det 90 % som støtter forslaget.

35 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene har uttalt seg om forslaget, 30 % støtter forslaget, mens vel 5 % er spørrende.

Når det gjelder innføring av direktevalg av biskop, er det 5 % av lokale organer som har svart. Tar vi bare med de som har uttalt seg direkte om dette, er det 60 % som går inn for det, nesten 15 % er mot og vel 25 % som er spørrende.

Vel 25 % av de sentrale og regionale organer har uttalt seg om dette. Samtlige støtter forslaget om direktevalg av biskop.

De fleste som støtter forslaget om prøveordning for bispeutnevnelser, gir ingen nærmere begrunnelser for dette. De som har merknader, har ofte knyttet til andre temaer, som åremål og hvem som bør ha stemmerett.

En del ønsker en ordning med åremål (Tonsen menighetsråd), mens andre ønsker det nærmere utredet. (Borg bispedømmeråd og biskop, Fagforbundet)

Flere menighetsråd mener det bør være mulig for kandidater å melde sin interesse for bispesstillinger (Vester Toten kirkelige fellesråd, Fjaler sokneråd).

Borg bispedømmeråd og biskop er skeptisk til dette.

Fagforbundet mener også det bør arbeides videre med mulighetene for å søke bispeembeter og for å innføre åremål for biskoper og proster.

Fagforbundet teologene mener det bør arbeides med å innføre direkte valg av biskoper, med stemmerett for både ansatte og kirkemedlemmer i angjeldende bispedømme".

Førde kyrkjelege fellesråd o.a. spør "kvifor ikkje leke tilsette har røysterett ved utnemning av biskop"

Oslo kirkelige fellesråd mener at "det i forlengelsen av overføringen av utnevningsretten til biskop og prost, bør skje en overføring av det samlede arbeidsgiveransvar for biskoper, proster og prester fra staten til valgte kirkelige organer."

Oppsummering

Blant de høringsinstansene som har uttalt seg om å forsøke ut en revidert ordning ved bispeutnevnelser, er det et stort flertall som støtter forslaget. Blant de høringsinstansene som har uttalt seg om en framtidig ordning for utnevning av biskoper gjennom direktevalg, er det et solid flertall som ønsker en slik ordning.

8.2 Ordning for utvelgelse av proster

Arbeidsgruppen foreslår at tilsetting av proster overføres til bispedømmerådet når dette skal flyttes fra kirkelig statsråd. Allerede nå bør de gjeldende saksbehandlingsreglene ved utnevning av prost endres, slik at bispedømmerådene får en rolle i prosessen.

Høringsinstansenes merknader

Vel 20 % av de lokale organene har uttalt seg om dette forslaget. Nesten samtlige støtter forslaget, og mange anser at dette bør kunne gjøres så snart som mulig.

Over 30 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene har uttalt seg. 26 % støtter forslaget om at tilsettingen overføres til bispedømmerådet, 3 % er mot og 3 % er spørrende eller usikre.

Nidaros bispedømmeråd uttaler: "Tilsetting av proster i bispedømmerådet har vært et krav fra kirkelig hold i mange år. Tiden for dette er overmoden og bør straks kunne forberedes med nødvendige vedtak."

Gjøvik kirkelige fellesråd mener det er "ulogisk og vi vil mene galt, at ikke bispedømmerådet skal foreta ansettelser av proster. Bispedømmerådet må i alle fall få innstillende myndighet allerede nå ved prosteutnevninger."

PF "mener at prostene, om deres ansettelsesforhold overføres til en fristilt kirke, bør ansettes av et sentralkirkelig organ. I det minste bør et sentralkirkelig organ ha uttalerett ved prosteansettelser, for å sikre en helhetlig utvikling av "mellomledernivået" i kirken."

Oppsummering

Forslaget om at tilsetting av proster overføres til bispedømmerådet når dette skal flyttes fra kirkelig statsråd, har stor oppslutning blant de høringsinstansene som har uttalt seg om dette spørsmålet. Flere mener at dette bør kunne iverksettes allerede nå, eller at bispedømmerådene nå bør få en rolle i prosessen i forbindelse med utnevning av prost.

9 Evaluering og forskning

Arbeidsgruppen foreslår at det

- foretas en forskningsbasert evaluering av valgordningsforsøkene i 2009 og 2011
- bør gjennomføres ulike former for valgundersøkelser/ velgerundersøkelser
- bør gjennomføres erfarings- og motivasjonsundersøkelser blant menighetsråd-bispedømmeråds- og Kirkemøtemedlemmer i hver valgperiode
- bør etableres en historisk database for valgresultater.

Høringsinstansenes merknader

Ca. 15 % av de lokale organene har uttalt seg om dette kapitlet. De fleste merknader gjelder ulike sider ved evalueringen. Av de som har uttalt seg direkte om dette spørsmålet, er det 85 % som støtter at det gjennomføres evaluering og valgundersøkelser, 7 % er mot og 7 % er spørrende.

Ca. 30 % av de sentrale og regionale organene og organisasjonene har uttalt seg om dette spørsmålet. De aller fleste støtter forslagene og understreker betydningen av forskningsbasert evaluering.

Bispemøtet ser behov for å innhente dokumentert erfaring av ulike valgordninger, og sier at "valgordningene bør underlegges en grundig evaluering og analyse med sikte på å fastsette en ny, permanent ordning."

PST framhever betydningen av den evaluering innstillingen foreslår, og mener det raskest mulig bør inngå kontrakt(er) slik at gode rapporteringsverktøy kan etableres fra starten av.

Øyer og Tretten kirkelige fellesråd mener det er nødvendig med en bred og grundig evalueringsprosess, og at "det er svært viktig at kirkas lokale organer får delta aktivt i denne prosessen, og at det legges opp med levelige tidsfrister."

Enkelte uttaler at de ikke ser verdien av å bruke mye penger på evaluering.

Oppsummering

Det er sterk støtte til at det blir gjennomført grundig evaluering og analyse av valgordningsforsøkene, men også valg- og velgerundersøkelser og de øvrige tiltakene nevnes. Flere understreker at det ved ethvert forsøk eller utprøving må avsettes tilstrekkelig med midler til evaluering, og at evalueringen må igangsettes tidligst mulig i prosessen.

10 Endringer i regelverket

Arbeidsgruppen ble i mandatet bedt om å "fremme konkrete forslag til eventuelle endringer i kirkeloven og annet regelverk".

Forslagene fra arbeidsgruppen vil kreve både endringer i lov og underliggende regelverk. Arbeidsgruppen foreslår at det i kirkeloven tas inn en egen bestemmelse om forsøk med alternative valgordninger til Kirkemøtet og bispedømmerådene. Videre foreslår arbeidsgruppen at Kirkemøtet gis myndighet til å gi nærmere regler om utforming av forsøkene, og at forsøkene godkjennes av departementet.

Høringsinstansenes merknader

Det er få (2 %) av høringsinstansene som har uttalt seg om disse forslagene, og hvordan en forsøkshjemmel bør se ut. De som har kommentert dette temaet, sier kun at de er enig i arbeidsgruppens vurderinger eller forslag.

Kirkerådet "slutter seg til arbeidsgruppens forslag om at Kirkemøtet gis myndighet til å gi nærmere regler om utforming av de nødvendige forsøk, og at disse godkjennes av departementet, mens Stortinget vedtar den nødvendige forsøkshjemmel i kirkeloven. Med denne prosedyre som forutsetning vil Kirkerådet legge fram forslag til regler for valgordningsforsøk for Kirkemøtet 2008."

11 Økonomiske og administrative konsekvenser av arbeidsgruppens forslag

Arbeidsgruppens forslag har betydelige økonomiske og administrative konsekvenser. Skal reformen lykkes, er det etter arbeidsgruppens oppfatning helt avgjørende med et styrket valgapparat, og at oppbyggingen av det nødvendige administrative apparatet kommer i gang så snart som mulig. Det er også nødvendig med betydelig tilførsel av økonomiske ressurser for at reformen skal lykkes.

Arbeidsgruppen har skissert de økonomiske konsekvensene av sine forslag, som samlet vil ligge på mellom 80 og 110 millioner kroner for valget i 2009.

Høringsinstansenes merknader

Nesten samtlige instanser har uttalt seg om økonomien og understreket behovet for økonomiske ressurser. Uttalelsene er forholdsvis entydige og klare, men de peker på litt ulike sider. Noen understreker at dersom demokratireformen skal lykkes, må utgiftene dekkes gjennom friske midler fra staten. Andre spør seg om det er dette vi skal bruke pengene til når vi ikke får ressurser til å ivareta de grunnleggende oppgavene i menighetene.

Nedenfor følger et knippe av forholdsvis representative uttalelser:

KA har en rekke merknader til de økonomiske beregningene som er gjort, og etterlyser midler til opplæringstiltak for medlemmer som velges inn i menighetsråd og kirkelig fellelsråd. KA understreker behovet for at det avsettes tilstrekkelig med midler til demokratiopplæring, utgifter til anskaffelse av valgurner m.m.

Vester Aker menighetsråd uttaler: "Vil de bevilgende myndigheter ikke stille til disposisjon de midler som anses nødvendige for at arbeidsgruppen forslag skal kunne gjennomføres på en god måte, vil resultatene av demokratiseringsarbeidet måtte bli tilsvarende beskjedne. "Vil man resultatet, må man også ville midlene!"

Mange viser til den økonomiske situasjonen i fellelsrådene og i menighetene. Lørenskog kirkelig fellelsråd uroes av at "de kommunale tilskudd til vår virksomhet ikke har holdt tritt med lønns- og kostnadsveksten...De siste årenes nedtrapping av det statlige tilskudd til fellelsråd, har i dette perspektiv vært demokratisvekkende."

Vingrom menighetsråd "er skeptisk til å bruke så mye penger på endring av valgeregler. Det er et paradoks at endringer av valgeregler skal koste så mye mens det lokale arbeidet lider under mangel på økonomiske ressurser."

Sør-Hålogaland bispedømmeråd understreker betydning av økonomiske midler og uttaler: "Sør-Hålogaland vil ikke anbefale forsøksordningen hvis det ikke fra første runde legges nok økonomi til rådighet. Vi kan ikke støtte forsøksordningen hvis midlene går på bekostning av overføring til fellelsrådene, trosopplæring eller nye prestestillinger."

Nord-Hålogaland bispedømmeråd uttaler at "dersom kirken får økonomi til å gjennomføre reformen etter intensjonen vil den kunne føre til økt engasjement og deltakelse i alle deler av kirken,"

Bjergvin bispedømmeråd "føreset at dette [kostnadene] skjer ved statlege ekstraløyvingar, som ikkje medfører ein reduksjon av dei statlege løyvingane til andre kyrkjelege føremå. Sjølv om ein får på plass ei slik finansiering med friske, statlege midlar, er det grunn til å spørje om det er rett å bruke så store summar på tiltak som truleg vil auke valdeltakinga med berre nokre få prosentpoeng, særleg sett i høve til kva økonomiske midlar kyrkja elles har til disposisjon for verksemda si."!

Møre bispedømmeråd uttaler: "Møre bispedømme stiller og spørsmål ved at staten løyver så mykje pengar som vil trengast til denne reforma, som mange meiner er mindre viktig eller endåtil

prinsipielt uheldig, når ein stadig må kjempe for å skaffe midlar til det som er kyrkja sine opphavlege og vedtekne målsetjingar.”

Ris menighetsråd uttaler: ”Disse ressursene burde kanskje heller kunne brukes til å fremme tro og tilhørighet til kirken og dermed oppslutning om de demokratiske prosessene, gjennom for eksempel lønning av /tilskudd til flere diakoner, kateketer, ungdomsledere og prester. De mange frivillige som kreves til å gjennomføre slike valg, har mange oppgaver som menighetene vil kunne få problemer med å fylle. Hvorvidt en slik valgordning vil medføre at flere sier ja til stille til valg, gjenstår også se.”

Sannidal menighetsråd ”sier et klart nei til å bruke så mye penger og menneskelige ressurser på en reform som etter vår mening ikke styrker demokratiet i nevneverdig grad. Reformen er en ønskedrøm for byråkrater.”

Austevoll sokneråd uttaler: ”Om ikkje ei slik valordning vert følgt opp med tilføring av kroner, øymerka tiltaket, er det vanskeleg å sjå at Austevoll sokneråd, ut frå dagens økonomiske situasjon, er i stand til å gjennomføra eit slikt val.”

Bømlo sokneråd ”er urolige for at den skissa over økonomi som er føreslått ikkje vil halda. Serleg fordi mykje av dette er nytt og dermed meir arbeidskrevjande enn alt innarbeidde rutinar.”

Vågan kirkelige fellestråd opplever at nedtrappingen av de statlige tilskuddene til administrasjon, er ”den største trusselen mot økt demokrati”, og fortsetter: ”I mange små kommuner er økonomien nå så anstrengt at det er vanskelig å rekruttere folk til å sitte i menighetsråd og kirkelig fellestråd fordi det ikke finnes midler til administrativ hjelp. Dermed blir både avvikling av valg og annet arbeid basert på dugnadsarbeid.”

KS henviser til arbeidsgruppens økonomiske beregninger og ”KS er redd for at dette kan bli enda høyere avhengig av hvor mange to dagers valg som blir i de kommende valg.”

Oppsummering

Svært mange av høringsinstansene har merknader til de økonomiske og administrative konsekvensene av arbeidsgruppens forslag. Høringsinstansene understreker at dersom demokratireformen skal lykkes, må utgiftene dekkes gjennom friske midler fra staten. Selv om det sentralt legges til rette med gode ordninger, vil det være menighetene som i stor grad må bruke tid og ressurser til lokal informasjon overfor velgerne, opplæring, innkjøp av valgurner, tilrettelegging av stemmesteder og stemmestyre osv. Dette vil koste penger. Det er også på den bakgrunn at ganske mange spør seg om det er dette en skal bruke pengene til når en ikke får ressurser til å ivareta de grunnleggende oppgavene i menighetene.